

लेखक परिचय

आत्माको नाम : गमीसरा सिङ्जाली
बुबाको नाम : भक्तसिङ सिङ्जाली
नाम : विष्णुकुमार सिङ्जाली
जन्म स्थान : निवृत्ताखर्क - ३, खोलाखर्क, स्याङ्जा

अध्ययन : आई एस्सी, एम.ए. (सामाजशास्त्र), एम.पी.ए., बी.एड., एल.एन.बी. (TU)
एम.पी.एच. (Dhaka), स्वास्थ्य तथा चिकित्सा सन्वन्धी व्यवसायिक शिक्षा
(Ministry of Health)

पेशा : स्वास्थ्य तथा चिकित्सा सेवा

प्रकाशित कृतीहरू : १) शून्यताको आकाश (कथा/कविता संग्रह) २०५५

२) मायापीति (कविता संग्रह) २०६०

३) लूङ (मगर भाषामा कथा संग्रह) २०६४

४) Conversation in Magar (Dhul) language. २०६६

५) बडाप (मगर हटमा कविता संग्रह) २०६९

६) विभिन्न परपत्रिका/जर्नलहरूमा फुटकर लेख र रचनाहरू

१) Socio-Economic status of the Darrais (A sociological study of Darrais of Vyas municipality, Tanahun District)

२) Health awareness among the rural Magars towards communicable diseases

३) Community pharmacy care from the governmental health institutions & drug retailers of the Tanahun District of Nepal

४) नेपालमा जनस्वास्थ्यका लागि चिकित्सा सन्वन्धी कानूनको वर्तमान अवस्था

५) स्याङ्जाको तामीकोट पहाडको आस-पासका मगर संस्कृतीमा स्वास्थ्य सन्वन्धी अवधारणाहरू : एक अध्ययन

१) मायापीति, प्रजनन स्वास्थ्य तथा यौन सचेतना (स्वास्थ्य विज्ञान) २०५८

२) कपर्दु (खस नेपाली भाषामा कथा संग्रह) २०६३

३) Nepalese Culture & Society for Doctors, Nurses and Health Professionals

४) एच.आई.भी./एड्स, यौन रोगहरू र नेपालका आदिवासी/जनजातिहरू

मगर भाषा सन्वन्धी अन्य कायहरू:

सह-सम्पादक, आदिकवि रेखबहादुर थापाभण्डारीका (सीहीङ गोमोक), २०६२, तनहुँ

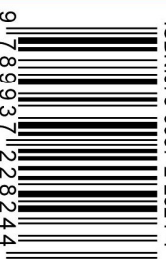
नेपाल आदिवासी मगर फाउन्डेसनमा मगर भाषा सन्वन्धी सहयोगीको भूमिका

नेपाल मगर लेखक संघ, केन्द्रीय समिति, काठमाडौँमा, मासिक उपाध्यक्षको भूमिका

सम्पादन सहयोगी, मगर हट-खस-अंग्रेजी शब्दकोष (नेपाल मगर संघबाट २०६६मा प्रकाशित)

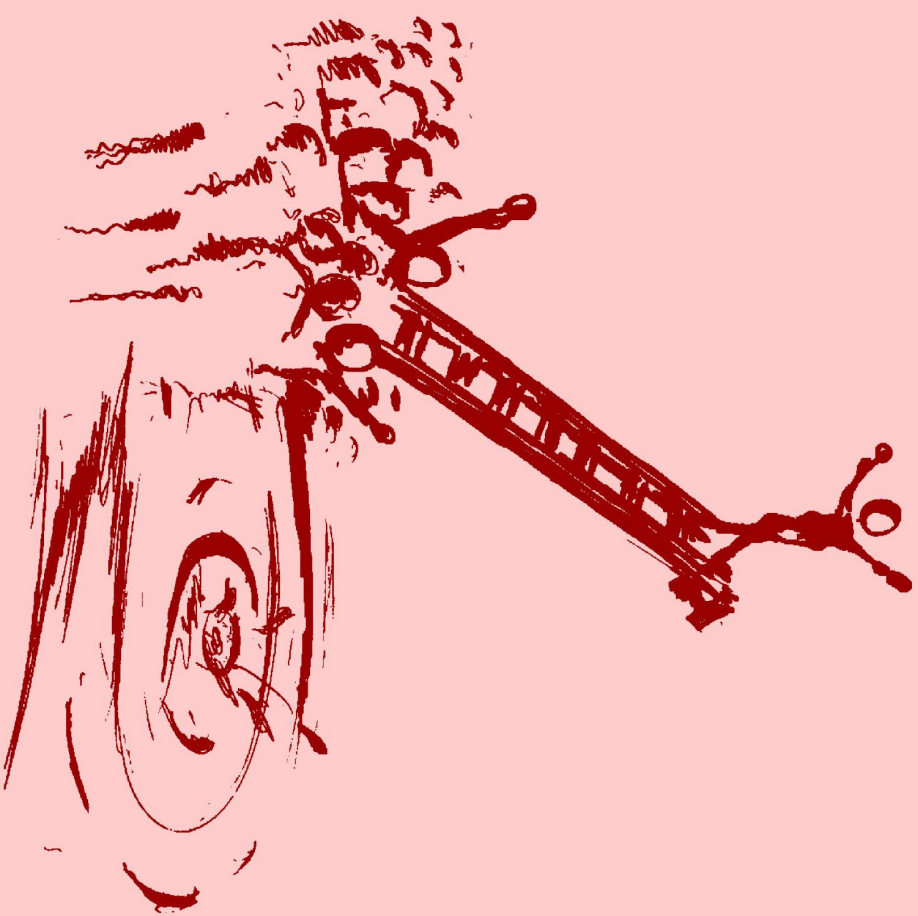
विभिन्न पत्रपत्रिका/जर्नलहरूमा मगर हटमा फुटकर लेख तथा रचनाहरू

ISBN:978-9937-2-2824-4

बडाप

-विष्णुकुमार सिङ्जाली

बडाप
(रिल्हीड गोम्होक)

अ०रि

BADAAP

(Collection of Poems)

लेखक

विष्णुकुमार सिङ्जाली

प्रकाशक

सोमबहादुर थापासिङ्जाली

कृती : बडाप
विधा : कविता /रिल्हीड
भाषा : मगर ढुट
प्रकाशक : सोमबहादुर थापासिङ्जाली
वितरण सहयोगी : नेपाल मगर लेखक संघ, केन्द्रीय समिति काठमाडौं
नेपाल आदिवासी मगर फाउन्डेशन, काठमाडौं
लेखक : विष्णुकुमार सिंजाली (सिंजापतिमगर)
सर्वाधिकार © : लेखकमा
संस्करण : प्रथम, कार्तिक २०६७
प्रकाशित प्रति : १०००
सहयोग स्वरुप : व्यक्तिगत ने रु. ५०१- संस्थागत ने रु १००१-
भारतमा भा. रु. ५०१-
विदेशमा US\$ 5/ UK£ 4

ISBN 978-9937-2-2824-4

कम्प्यूटर टाईप : हिरामती राना
आवरण डिजाईन : दिपेन्द्र रानामगर
कम्प्यूटर सेटीड/ले आउट : मनोज कुमार श्रीसमगर
मुद्रण : सत्यशीला अफशेट प्रेस, बुटवल, फोन नं. ०७१-६९३१२३
पत्राचार गर्ने ठेगाना : घर नं. ६३/३५ क दहमार्ग,कान्तीपूर कोलोनी, का.न.पा. १४ बल्खु (फोन
नं. ०१-४२८९९६३), काठमाडौं वा निबुवाखर्क -३, खोलाखर्क, स्याङ्जा,

E-mail : bishnusinjali@hotmail.com/ bishnusinjali@yahoo.com

पुस्तकसम्बन्धी सर्वाधिकार लेखकमा सुरक्षित राखिएको छ । लेखकको पूर्वअनुमतिविना पुस्तकको कुनै
पनि भाग वा पुरै पुस्तकको इलेक्ट्रोनिक तथा अन्य सबै किसिमका पुनः प्रकाशन निषेध गरिएको छ ।

BADAAP
(Collection of poems in Magar (Dhut) Language)
by
Bishnukumar Sinjali

जसको पुण्यबाट म यस धर्तीमा
पाईला टेकै उनै पुर्खा बाजे स्व.

अमरसिङ थापा
र बज्यै स्व. पवित्रा थापा तथा
मलाई बाल्यकालमा शिक्षाप्रति
उत्पेरीत गर्ने

मेरी दिज्यू स्व. बालकुमारी
सिङ्जालीको सम्भनामा

र
शोषित, पिडीत, उत्पीडीत, गरीब
र पिछडीएका मानिसहरुको
हितका पक्षमा आवाज उठाएर
जीवन गुमाएकाहरु र कष्ट
पाएकाहरुमा समर्पित

बडाप माखासिड

काङ्को नम्सूओ भरआड काजूस माजाट्म, कानूड बास्टवीकटाके वारम काजूस जाता डेआ, कानूड लीस, समाज खास्के ढलीड बेर मालईस्ले । टर काङ्को गल्लीआओं चीउ लख हूम माट् रई मूके, वास्टवीकटा मापाके आले द्याड काङ्को न्हनीड परीस्लीड । ईलाड डलरओ खेटीए/लोभए भरमीको च्यास्म च्याट च्याट छान्म भाट्म ले, काटए आस्काटके साट्म ले, मीहील टन्डीम ले । सीराको मल्लेहाकूड सूर आड माडल, डम्फू, खईजडी डाहाम ले, जम्माकूड टाल खाटा द्याड कूडीक स्वाह्या भाम्स्या/कउरहा स्याहाके खाटोला, साली ज्यू /रोईला/डोहोरी/याहानी माया/ठाडो भाका ल्हीडके खाटोला । ही जाट्के, जनटाको ड कूचेऊ टालाड केस्के, कूडीक अन्योल । ईन्च बेलाड सीराकूड पूड माखाट्नाड कूलाक कानूड लीसके ड बडाप खास्ले कि डेम काङ्कोई सीरा/मीबाकोके गानाक्के परीस्म ले, गीन्हेके परीस्म ले । १२ ल्हेसओं जनटाकूड मीपून्ह हटा १२/१५ व्हाड (हजार) सहीडकूड मानाम, २०६२/६३ ओ जनटाकूड आन्डोलन हटा लठालीङ्ग छान्च लीस डोस्नाड, सीराको कूरची ओं पूड पामो पून्च डाङ्नाड डऊ रीक्के गीन बाहा ड ईस “बडाप” रील्हीड गोम्होक खासा । ईलाड लेच रील्हीडको कोही ढलीड अघेरओं ले, डा ठेट्नुया रेन्भा लेनाओ, द्याड कोहीको चमचम रीक्चीस्चको ले । डई ईस रील्हीड गोम्होक वारम्ह रीक्च माहाले, पाहाच आले । होट छान्नाड डाके नाक्कोई अक्क पाहाक्के परीसा हई, आलोचना, समालोचना याहामो । डाके नाक्कूड कलमए डूङ्नी, नार्नी हई ।

काङ्कूड लीस ढलीड छाम (मन्डरु) ले, काङ्को जनताको ड छाम ले, ईस छाच गोपाक्के स्वाह्या जीवाटाक (डाक्टर)को ईलाड चहीस्म ले, कानुड समाजओ एनाटोमी र फीजीओलोजी स्वाह्याकठा वारम्, म्हेरच हटा ल्हूडचई आन्च एईजेरु (नाकस्या)के चेम लोहोके हेक्दयाड काङ्को ड हेक्च, लेस्च, घाड्च हटा गाड्च छान्के हेकोला की ? खई ! कूचई जाट्ले र ? ईलाड ट जम्मको मेल्लहा मेल्लहा पून्ह म्हे ढाट्के पामोले होचई आखीरीआड बडाप खास्के ही बेर ? टर काङ्को ईस लीस हटा समाज, रोस ड रेवस, मोईभाके बडाप खास्के मायाहाके ढलीड काजूस जाट्के परीस्ले । ढलीड कर्हाड्च जूड्कूटको जाट्के आपरीसे, सायद मीस्म मूके ट मीछाने ?.....

किटाव रीक्के ड छीक्के डेच ढलीडकूड रीन वूके आईसा । ईस रिक्च बानीए जाट्नाड डई हीरा, सुगम हटा अलिसाके समय याहाको माहेक्म ले । होट न ईस कीटाव रीक्को माट् रई माछाना, छीक्के र परिसा, किटाव छीक्म याहाचको (प्रकाशक), किटाव डोस्म सूभाब याहाच लोकबहाडूर ठापामगर, हटा डई मगर ढूटओं आखर/मेठरलकको मावारम् गीन्हाड, डाके डूस्च हिरासिड थापा, नारायण तारुड, कर्णबहादुर बुढा, उजीर र ाना हटा डाके ईस रील्हीड गोम्होक रीक्के ड छीक्के चोड्होक्च मीन श्रीस (पीएचडी विद्यार्थी), डा. गोविन्दप्रसाद थापा (मीबा, मगर अध्ययन केन्द्र), पवित्रा राना, प्रा. बालकृष्ण पोखरेल, विष्णु प्रभात (ने.प्र.प्र.), मेजर बालकृष्ण राना, कलेजओ लाफा डा. ऋषीराम ढकाल, मेजन पुन, युवराज मास्की, सञ्जोग लाफा, केशव सूर्यवंशी, सन्त गाहामगर (हिमाल खबर पत्रिका) हटा खोलओ चीट् र खास्म डूस्च दिपेन्द्र रानामगर हटा डाके चोड्होक्च जम्माकोके डई ढलीड ढलीड जीलऊ (लास्सो) डेके परीस्ले । छापडीच जीम्मा लाच, सतयशीला अफशेट प्रेस, बुटवलओ प्रोप्राईटरको, देवि बहादुर पाण्डेमगर हटा पाण्डेमगर परिवारके ड जीलऊ याहालाड । ईस रील्हीड गोम्होक “मगर ढूटओं मानक रीक २०५०” हटा होचेऊ पूनरावलोकन २०६७ असार ओं मासवारआड राहाच स्वाह्या सूभाबओं आढारओं मानकआड रीक्के जूड्कूट जाट्चीस्म ले, डई हेक्टर सम्म डेवानगरी लीपी वारच सर्वसाढरनकोई उच्चारन जाट्के अट्हेके डेम आढा आखर ड रीक्म ले । ईलाड महापरान आखर (.) रीक्के जूड्कूट ट जाट्चीस्म ले, टर माखाट्ठाड हटा कम्प्यूटरआड माडीन्च बाटए आढा आखर + ह (जस्टई : ल्हा, र्हा, न्हाँ, आडी) रीक्म काजूस केट्चीस्म ले । ईलाड ढलीड टाईप गल्टी ड आउले सूढारढीम पढीस्के आछाने डेच आसा जाट्लाड ।
जीलऊ ।

विष्णुकुमार सिङ्जाली

मगर ढूटओ अक्खारिक (बर्नमाला) (Alphabets of Magar Dhut)

मगर ढूट ओ मेल्ल्हो लीपी ड ले होस के “अक्खा” डेलेको । **अक्खारिका** गऊटम बूडड ओं जूग डेनाड अघेरीड केस्म राहाच आले । ह्याड ड ईसको अरु जाटकुड वापा, लामाकोई बरम्ही (बडा+भरमी) लीपी डेले । ईस रील्हीड गोम्होक डेवानगरी लीपी आड रीक्चीस्म ले, ही के ड्या काडको मगर पट्टको कानूड लीपी पाहाच जाट्चई टूकून टूकून त्वाचई लेईड । मगर ढूटओ मानक आखरको वि.सं. २०५० ल्हेस आड “मगर ढूटको बर्णमाला पहिचान गोष्ठी २०५०” ओ मासवार हटा, २०६७ असार, ११ गटे नेपाल मगर लेखक संघए जाट्ट पूनराबलोकनओ मासवारओ सुभाबको लामो म्हाकाड याहाच आखर कूड मानकआड मूम ईस रील्हीड गोम्होक टयार जाट्के जूडकूट जाट्जीस्म ले । ईस कूराड जम्माकोके मन मापरीस्के हेक्ले, ह्याड ड ईस कूराड डाके रोके आछाने डेम, मुमले । आलके ट ढूट विग्यान ड काट सामाजीक विग्यान छान्च बाटए ईस ड परीवर टन छान्म मूले, मीनाम कूरा राहच बेलाड डा के होस सकारडीके गाहारो माले ।

(१) मगर ढूट आड ६ वटा स्वर (vowel) बर्न (आखर)को ले । मगर ढूट आड न्हीस स्वर (Diphthong)को (जस्टई : ऐ, ऋ, औ, अँ, अः) के माकेटके हटा मगर ढूट रीक्नाड जम्मा डीर्घ रीक्के २०५० ल्हेसओ नीरनय छान्च कारन ए ड ई (i), उ (u) मारीक्च चलन ले । होट छान्नाड कानूड स्वर वरन (आखर) को ईट ले :- अ (a) , आ (ā) (aa/â/ â), ई (ī) (i), उ (ū) (u), ए (ē) (e) , ओ (ō) (o) । आलके ट, ई (ī or î) र उ (ū or û) रीक्के परीस्के ही के ड्या इ (i) र उ (u) छान्ले तर जम्माकोई मन्डीच कुरा, विग्यान न्हीड खेउचई आनुडे, होस याक सम्म रुडीड । आस्काटलाक, मगर ढूट आड माहापरान चाक्चीस्च स्वर (vowel) को ६ वटा ले, डेम २०५० ल्हेसओ मासवारए टानकम ले । होस आखरको ईट ले :- अ(ah), आ(aah), ई(ih), ऊ(uh), ए(eh), ओ(oh) । ईस स्वर वरन ढूट विग्यानओ हिसाब ए ठीक ले टर, सर्वसाढरनके वार्हके ह्याड गाहारो ले, ईस आखर ईड सूरु छान्च, जेस्च सब्ब (word) डुप्के ड गाहारो ले ।

(२) मगर ढूट आड जम्मा ३२ वटा ब्यन्जन बर्न (आखर)पहीचान जाट्चीस्म ले । होस बाहेक अरु डेवानगरी लीपीआड केट्च आखरको माकेटम कानूड ढूट रीक्चीस्म ले । होस ब्यन्जन वरन (आखरको ईट ले :- क (ka), ख (kha), ग (ga), घ (gha), ङ (nga), ङ्ह/ङ (ngaha), च (cha), छ (chha), ज (ja), झ (jha), ट (ta), ठ (tha), ड (da), ढ (dha), न (na), ढ्ह/न (nha), प (pa), फ (pha), ब (ba), भ (bha), म (ma), म्ह/म (mha), य (ya), य्ह/य (yha), र (ra), र्ह/र (rha), ल (la), ल्ह/ल (lha), व (wa), व्ह/व (wha), स (sa), ह (ha) = ३२ वटा । मगर ढूटओ माहापरान उच्चारन लेच बर्न (आखर) को (ङ्ह/ङ (ngaha), ढ्ह/न (nha), म्ह/म (mha), य्ह/य (yha), र्ह/र (rha), ल्ह/ल (lha), व्ह/व (wha) = ७ वटा) कानूड ढूटओ बीसेसटा आले । तर ईसके रीक्के ढूट बर्इग्यानीकोई याहाच सूभाब, आखर (बर्न) म्हाकाड ठोप्ला याहाके । ईस ठोप्ला डाडके माहेक्के हटा अरु नेपाली जाटीकूड ढूटाड आस्काट ज उच्चारन राहाचके सूभाब बाटए जाट्नाड ईस माहापरान उच्चारनको म्हाचई आन्च लामाड ले । ईसको जीवाटाक्के काडकोई परीस्ले । आलके ट ढूट विग्यानओ हीसाबआड ट माहापरान चाक्चीस्च स्वर वरनको केट्ह्याड, ईस बर्नको मालेह्याड ड केस्ले । टर सर्वसाढरनके वार्के चाही ईस बर्नको सजीलो ले, काडको सजीलोलाक त्वाके सजीलो आछाने ।

(३) मगर ढूटाड ब्यन्जन बर्न (आखर) आड स्वर (vowel) मालेच आखरको वा आढा आखर ले डेम २०५० ल्हेसओ मासवारए मन्डीम ले । होस बेलाड आढा आखर रीक्नाड पूरई बर्न (आखर) रीक्म, मीहील चेके छ्याप केस्टाड, नेपाल मगर लेखक संघ, मीचुट कमीटीए २०६७ साल असार ११ गटे काठमान्डूआड जाट्च पूनर अबलोकन मासवारआड, ढूट बर्इग्यानीक प्रोफेसर डा. माढव पोखरेल ए “डेवानगरी लीपीआड मगर ढूट रीक्नाड डेवानगरीओ आढा आखर केट्नाड फरक मापरीस्ले”, डेच कारन ड होलाड जम्मा छान्च, वार्चकोई ड डेच कार नए ईस रील्हीड गोम्होक आड डेवानगरीओ आढा आखर रीक्चीस्म ले ।

(४) मीन्हा र मेड्गेर न्हीसान लाकिड मीसास खेउम उच्चारन छान्च आखरको मीन्हाईड खेउच सावट (Nasalization) आले । ईस के रीक्नाड (̃) डामो रीक्के परिस्ले । जस्टई :अँ, आँ, ईँ, ऊँ, एँ, ओँ ।

(५) ईस रील्हीड गोम्होकआड वीभक्टीको रीक्नाड हेक्टर सम्म छूट्टई रीक्के जूडकूट जाट्चीस्म ले, ही के ड्या ईस भीन्डई सब्ब (Word) आले । काट्ठाड चाक्नाड वार्हके गाहारो आछाने की डेम ।

विषय सूची

रीलहीड	पेज नं
(१) छयो ट आखर	१
(२) गीटाक्के ...	१
(३) गाड	२
(४) यूनीभरसीटीओ सर्टीफीकेट	३
(५) बाँभो	३
(६) मूनीस हई लफा.....	४
(७) चीउरा ड डालमोठ	५
(८) कानूड सीरा	६
(९) हाकीम	६
(१०) कूलाक आले नाक्को ?	७
(११) सेन आभोडे	८
(१२) बडाप	९
(१३) लोकटन्ट्र पाके	९
(१४) घन्टाईम ओं ढरान	१०
(१५) रीक्व कलम र रीहीच आखर	११
(१६) काड्कूड लोकटन्ट्र	१२
(१७) बीक (/डूख)	१२
(१८) संघीयटा जोक्के पा ?	१३
(१९) टोरोस्म न ले टामीकोट	१४
(२०) पूलीस	१४
(२१) आरन्हाम	१५
(२२) रेन्भा	१५
(२३) रो (/रोह)	१५
(२४) सरकारी स्कूल	१५
(२५) बुटवल	१६
(२६) वालीम्टई गीन	१७
(२७) म्हान	१७
(२८) स्याच फल	१८
(२९) ईस लीस जोगीकूड	१८
(३०) भाल्म न ले पटाकसार	१९
(३१) हस्पिटल	१९
(३२) भा ख्वाक्चई	२०
(३३) नडीओं डी डूना....	२१
(३४) नासाट्नी कलमके	२२
परिशिष्ट	
केही मगर शब्दको खस नेपाली र अँग्रेजीमा अर्थ (Dictionary)	२३

छयो ट आखर

छयो ट आखर आले
ईस्के भेरेस्के परीस्ले,
भेरेस्म, हटा घाँएम
भा ड मल मोलोकके परीस्ले
आखर ट छयो आले
ईस्के भेरेस्के परीस्ले
कीटाव ट गाहारा आले,
ईलाड बीस्व/ब्रमाण्ड छान्ले
कापी ट बारी आले
घोएनीड अनाज/अम्रीट स्याले
कलम ट हर र हार आले
गाहारा, बारी कोहोले र घोएँले
मल र भा सेहम कठा मोल्हाड
ईलाड आखर टूसा काले
जरा काले, लीपी डाले
आखर कठा भाार गीट्ले
भाार लोहोम, माल्म जाट्नाड
मल, डी ओलोकम, हूर कोहोदयाड
आखर; मीजा र नान्जा फून्ले
शब्द, बाक्य हटा ईटीहाँस छान्ले
छयो ट आखर आले
ईसके भेरेस्के परीस्ले
वीग्यान, साहीट्य, कला छान्ले ईस
पटाक सार ल्हीड, नमखान छान्ले ईस
र ट कान्कोई –
मंसीर यामाड बाला टूम्के
गाहारा, बारीईड भकारी पीनीके डीन्ले
चईट, बईसाखओं नमखानआड
नमसोस कठा भेरेस्के परीस्ले
छीनीड असार,
नमस आड छीम्मह
गाहारा बारीआड रोपडीके परीस्ले ।
छयो ट आखर आले,
ईसके भेरेस्के परीस्ले

(रीहीच मीटी २०५२, तानसेन, पाल्पा)

गीटाक्के ...

खाली लेच नम के
नानार्नी, नाढीनी
नमए ट नाकोके
हूप्म ले,
खाली लेच कूराके
नागराड्नी
ईचई ट नाक्कोके
भाटाक्ले,
काजूस माजाट्म
ग्याहोट छूके माहेक्ले ।
छयो माभेरेस्म
वीरुवा गीट्के माहेक्ले,
होट छान्म,
छयो ट भेरेस्नी
ईलाड भाट्च, च्याहाच रुप्के
काट सीर्जना ओं
छहारी याहाच
वीरुवा गीटाक्के ..., होरोक्के
गाड्च र घाड्च
काडकूड लीस खास्के
छयो ट भेरेस्नी
काभूरुम छान्च मीभडको गीटाक्के

ईलाड
छयो ट भेरेस्नी
बेरना ट रोपडीनी
हटा होस्के
मल, भा मोलोकम
डी ट काम याहानी
माल्म ड याहानी
ईलाड
गाड्च, घाड्च, ट्याड्च गीटाक्के
छयो ट भेरेस्नी

(रीक्च मीटी २०६६ फाल्गुन, दाड, घोराही)

गाड

हान रक्सीए म्होरम मूच
लेन्जाकूड
मीमाहाभा कोके लेन्जाकोई
होडीकई डाठूके, डूङ्के डास्व्याड
होस गीनाड आरहे गाड !
मालेस्च, डूमपाक,
न्हूनलाक डास्वीस्चको
अभावए मूल्हीन छान्च भर्मीकोई
मीटूक पीडरटार ज्याके डीन्ध्याड
बील्के बढेन,
मूके ड मीस्के काट ईम डीन्ध्याड
काजूस जाट्म ज्याके डीन्ध्याड
होस गीनाड आरहे गाड !!
पढीस्के माढीन्च,
सीप पाहाके माढीन्च
काजूस जाट्लाड डेनाड
पढाई हटा सीप मावोल्च
लीसए पाखा-पाखा लोहोच
भर्मीकोके
सीप ड पढाई डीन्ध्याड
लीसओ डीपलामआड टाक्के डीन्ध्याड
काजूस जाट्म ज्याके डीन्ध्याड
होस गीनाड आरहे गाड !!!
लेस्च हटा घेस्चको
नोकर चाकर कजईट्चको
लीसओ डीपलाम आड गेस्के डीन्चको
ढन सम्पटी गोहोके डीन्चको
मूम, मीस्म ज्याके डीन्ध्याड
सढा अरुके, न्हूलाक डास्वीस्चकोके
मालेस्चकोके फेट्के डीन्ध्याड
होसकूड गीनाड राहाले गाड !
मीही गाम र्हास्च लावटको
क-कर्हाड्च कम्पाउन्ड भीट्री सूल्हूम
गेस्चई, घेस्चई उग्रडीम

ढार्ज्या टायाके डीन्ध्याड राहाले गाड !!
खई, जम्माके काटई चोटी
गाड ट मीरहे
टर, ढलीड जनटाकूड/भर्मीकूड
स्वाढ्या जाट्के ढ्याड
ढलीड भर्मीके, न्हून्लाक डास्वीस्चकोके
मालेस्चकोके गाड राक्के आले ढ्याड
मापून्म/डाबरोड माजाट्म
राक्के माहेक्ले हई,
काड्कूड लीसके खाट्च गाड
होट छान्म, हे ! नेपालीको
ईलाडओ लावट लोहोके
टूकओ सूल लोहोके
काड्कोके
ईक्च, चूप्च, फेट्च भर्मीकोके लोहोके
जम्मा भर्मीकोके गोहोके परीसा
ईस लीसआड काड्कोके खाट्च गाड
राक्म, जीवाटाक्के
का-भूरुम छान्के हेक्के परीसा
नट् कान्कोके लावट, सूलकोई,
ईक्चकोई, चूप्चकोई, फेट्चकोई
डूनूक्म, खूनूक्म खास्ले हई ढूलोपीठो
हटा, ईलाड
म्हे जोसाक्म खास्ले हई बडाप
होट छान्म,
काड्कूड गाड राक्के
काड्कूड लोयाट स्याट्के
काफेरा
काभूरुम छान्म लाम आड खेहीड ॥

यूनीभरसीटीओ सर्टीफीकेट

यूनीभरसीटीओ सर्टीफीकेट
ईलाड लाके कूडीक डूख
ढलीड मीहीनेट जाटके परीस्के,
सर्टीफीकेट लानीखीड
ईस्के एस्के भन् डूख
की ट लहोको, कि त हील्व चहीस्के,
माले द्याड ट
टूलू टूलू डोस्म मूके परीस्के,
की ट सीराकूड
म्हान बूम ह्यामी छान्के परीस्के,
खई ईन्चो चालए
कूट आउले काङ्को खोला टारीस्के ?

मालेस्च, लाङ्घाली
हटा न्हूनलाक डास्चीस्चको के,
यूनीभरसीटीओ सर्टीफीकेट
आरओ चीउरा,
टूलू टूलू डोस्म मूके परीस्के ।
डेमो, च्याक्मो माछाना
पून्मो माछाना
सेमो मासेम छान्म मूके परीस्के,
सर्टीफीकेट लानीखीड
ईस्के एस्के भन् डूख
की ट लहोको, कि ट हील्व चहीस्के
मालेदयाड ट
टूलू टूलू डोस्मो मूके परीस्के
की ट सीराकूड
म्हान बूम ह्यामी छान्के परीस्के,
हटा, मेमे छान्म ह्वाम मूके परीस्के ।
खई ईन्च चालए
कूट आउले काङ्को खोला टारीस्के ?

(रीक्च मीटी २०६५, माघ/फाल्गुन, पोखरा)

बाँभो

बाँभो गाहारा आले जीवाक,
घोएँम
बाँभो भास्के ले,
बाँभो वारी आले जीवाक,
कोहोम
डल्ला भास्के ले ।
घोएँच गाहारा
कोहोच वारी आड
भा र मल
मोलोक्म
छयो भेरेस्दयाड
डी लईडीदयाड
सार गीटले ।
जाट्म ईलाड
गोडमेल
शिरीष र
पटाक सार वाटले
अनाज र
गेर स्याले
सारओं नाम्चए
लाम टनाक्ले,
नाम्म मूले यूगऊँ यूग ।
बाँभो गाहारा आले जीवाक
घोएँम
बाँभो भास्के ले
बाँभो वारी आले जीवाक
कोहोम
डल्ला भास्के ले
सफा कूवा
खास्म
काट सीर्जना ओं
मूल भास्के ले
नम्सु र शुन्यताड
काट सीर्जना ओं
रकेट
भूरुक्के परीस्ले
ईस बाँभो
गाहारा वारी आड।

(रीहीच मीटी २०५४, दिक्तेल, खोटाड)

मूनीस हई लफा.....

मूनीस हई लफा
डा ट ह्वा,
मूके माहेका ईलाड
जीवाके माहेका ईलाड ।

यूनीभरसीटीओ डीगरीको
लाचीसा ढलीड ज
लहो लीस खास्के डेम
सीप पाहाचीसा ढलीड ज
लहो लीसाड ड जीवाके डेम,
सीप वार्हनीखीड
माट्रई माछानोले ईलाड
डीगरी लानीखीड
माट्रई माछानोले ईलाड ।

ईलाड ट
आफन्टबाड केस्के आईस्या,
चाकडीबाड जेस्के आईस्या,
सीराकूड डेचसेच (भनसून) लईस्के आईस्या
घूस कास्के
हेक्के परीस्के आईस्या
ईट जाट्के हेका द्याड
ढलीड पढीस्के मापरीसोले
ढलीड सीप वार्हके मापरीसोले ।

डा के गीन माबाहा
लीसो वीरुडडाड काजूस जाट्के
हटई ट डा
मूलीन पो छान्नेसा
जीवाके
माहेक्च पो छान्नेसा
होट छान्म,
ढलीड नेपालीको लख
डा ड ह्वा हई लफाको पेलीसलाक
कूलाक छान्ने
आलका जीवाके ट परीसा ??

पेलीसाड लेबर काजूस जाट्म
लहो स्वाभीमान लोहोम
डा जीवाके हेका ड्या
लहेस्ले हई लफा ईलाड

फेरी कापटक पून्के ले
डाबोरोड जाट्म
मालेस्चकूड लोयाट ल्हेट्के ले ।
ईटई,
आफन्टबाड, घूसखोरी
डेचसेचबाड, भस्टचार
सामान्टबाड, नीरड्कूसटन्ट्र
मनपरीतन्त्र, अट्याचार
म्हास्के ले,
सीराकूड सीन्डीकेट
लोहोके ले,
हटा ईलाड
कान्को जम्माको
जीवाके हेक्च खास्के ले ।
लीस जेस्म
टेक्नीकल सीक्छ्या याहाके ले,
ढलीड भरमीकोके
पेलीस नूड्के
बादय जाट्च सीराकोके जोके ले ।
ईस लीसाड
सार वाटाक्के परीस्म ले
होट छान्म लफा
जीवाम मूके बल जाट्नी हई
माछाम मूके बल जाट्नी हई
हटा ईलाड
डाबोरोड्के टयारी जाट्नी हई
डा जीवामो, लहेस्म
ईन्चो कूराड डूस्के बाचा डाले हई ।

(रचना मीटी चैत्र २०६६, काठमाडौं)

चीउरा ड डालमोठ

खान्च सार
मागाङ्च/असान्ट लीस
घाङ्च चोमोल्हूङ्मा
टून्च
लीसओ सीराकूड वीचार
लूप्च ड्वन्ड र भगडा
लूप्च खाडल
लेस्च र मालेस्चकूड
सरकारी भर्मीको र जनटाकूड
खेउम ज ले
इलाड चीक्लीन्च बाडल ।
काठमान्डूए लाङ्घा माडोसा,
लाङ्घालीको/मालेस्चको हटा
न्हूनलाक डास्चीस्च को के
कूट जाट्म जीवाके सेन ड माङ्होसा ।
लाङ्घाईड
सहर भाल्च सीराको/मीबाको
इलाड ढलीड ज ठेस्म न ले,
लाङ्घा म्प्याक्म न ले ।
कानूड सीराको
ईस लीसओ कूरची आड मूके
सरकारी भर्मी छान्के
घाड पड आड टाक्के
चीउ लख हूम लेको,
सूठू ए डूट
खूस्नाड लख खूस्म न लेको,
मालेस्च/गरीब/लाङ्घालीकोके
फेरी काफेरा ढाँट्म ह्वाम लेको,
मेक्कोलई मेल्हा कोके
स्वाह्या/घाड खास्चई ह्वाम लेको ।
सीराकोई जनटा कोके
ढेमाड टाक्च ठाप खास्म, पुनुक्म ले,
मीघ्याड पहीस्म
जनटाकोके सील्ह-सील्ह भास्म ले,

घाङ्च ठूवाड टाक्नाखीड
सीराकोई काङ्कोके डास्म
मेल्हाकाट ज्यामो-गामो र्हास्म ले,
काजूस जाट्च
जनटाको भन् भन रुट्चई आन्म ले,
मालेस्च/गरीब/लाङ्घाली ड
न्हूनलाक डास्चीस्च जनटा कोके
अलकट्रे सडक लामाड डाम
चीउरा ड डालमोठ कास्म ले ।
चीउरा ड डामोठ ज्याम
कामुठी डी गाम
ए ! सीराको, ए ! मीबाको
काङ्को लीस खास्के टयार ले,
लीसओ खाटीर
काङ्को ईलाड सीके टयार ले ।
टर ईलाड सीराको, मीबाको
मेक्को-मेक्को भीट्री-भीट्री खाट्नीखिड
सीराकूड स्वार्ठ वोलोक्के
फेरी ड काङ्को जनटाकोके साट्के पाम ले ।
ईलाड, कूडीक ढलीड
आन्डोलन को केसा
लडाई/मीपून केसा
जनटाको ढलीड सीआ
ढलीडको घाईट्या/अपाङ्ग छाना,
सीराको, मीबाको राहा-आना
ईलाड मालेस्च/गरीब/लाङ्घाली ड
न्हूलाक डास्चीस्चकूड
कूहू आड सेन ड परीवर्तन माछाना ।
होट छान्म,
अभई ड काङ्को गरीब/न्हूलाक डास्चीस्च
मालेस्च/लाङ्घालीकोके
इलाड ओ सीराकोई न्हूनीड माडोस्के हेक्ले,
काङ्को के होडिकई
भास्म काङ्को के पूनूक्के हेक्ले,
ईसकोइ ईलाड

कानूड सीरा

मीहीओं खोला ह्वास्के हेक्ले,
नाक्कूड-कानूड गीन-मीगीनाड डइड हई इस्के ।
हीके ड्या
चाहाँ कानुड लीस ओ सीराकोके
ईस लीस ओ रो(/रोह) माले,
मेक्कूड स्वारूठ वोलोक्के
कानूड मोईभा के आर्लाके हेक्ले,
जनटाकूड आरमीन लाम
नाक्को-काड्को जनटा ड लीसके ठाक्के हेक्ले ।
होसकूड कूरसीओं गेस आड
नाक्को-काड्को जनटा कोके
आन्दोलनकारी हटा गाड्चकारी भाक्म
कानूड सीरा कोई जनटा कोके
फेरी काचोटी
गूमराहा आड डाके पाम ले ।
होट छान्म
पट्ट जनटाको काफेरा सोनी
काभूरुम छान्नी
लीस खास्के नाक्को-काड्कोई आले
बेईमानी, भरस्ट
सीराकोके गण्डकी, कर्नाली, कोसीआड
ठाक्मो एहीड,
चूच, घूस्याहा, अट्याचारी, नीरड्कूस
सामान्ट सासक कोके
डूड्म-डुड्म साट्म लोहीड,
र
काट फस्च, गाड्च, घाड्च
लीस ईलाड काड्कोई खासीड ।
✦ ✦ ✦

(रचना मिति : २४ जेष्ठ २०६७ (7 may 2010), माओलामी
पारटीकूड आमहडतालओ टू/छाड्गा (६)ओं याक, नागरीक
समाज हटा पेशाकर्मिकोई बसनतपुर काठमाडौ हटा लीसभर
शान्ती जुलुस ड सभा जाट्च याक, जहाँ जनटाको मेल्हा-
मेल्हा पुन्के पाम लेआ ।)

डूस्मनके खून्हूक्के
जनटा कोके सौट्म
जनटाकूड
मीहीआड गेस्च
मीबा राड्सीला,
जनटाकोके
मेल्हा-मेल्हाआड पूनूक्म
यास्च मीहीआड
गेस्म ह्वाच मीबा राँघू
लहो टूक पीनीक्के
लहो टूक, जाट, ठाट साट्म
ह्वाच इलाडओ राड्सीला ।
स्वयम्भू ड पसूपटीआड
भक्तजनकोई भगूमानके भाक्म
चर्हईट्के ह्वास्च परसाडको
स्याट्म ज्याम याहाच,
आरन्हामकोके पूरुट्च
काट मीबा, भूस्या लाखू ॥
✦ ✦ ✦

हाकीम

ईस अफिसओं मूली
सेन ड मारहास्च
ईलाडओ मीबा राड्सीला
ईमाडओ माहाजा, जजाको
हटा गर्लफरेन्ड/व्यायफरेन्डको
कठा खेउच इहेरेक
ईस अफिसाड खर्हाच
ईलाडओ मीबा, काट लाखू
✦ ✦ ✦

कूलाक आले नाक्को ?

नाक्कोके डई
सहरओं गल्ली आड पा,
नाक्कोके डई
लाड्घाओं बस्ती आड पा,
नाक्कोके डी सोन्हा हो
ड डी गाके
खोला, नडी, टाल लाक
नाआनास् हो डेमो डई
नाक्कोके
खोला, नडी, टाललाक पा
नाक्कूड गीन
करहाडा हो ड घाड्के चोड्म्ह..
हीमाल काल्हेके
नाआनास हो डेमो डई
कानूड लेच जटी हीमाल लाक पा,
सोलुखुम्बु टाकम चोमोल्हूड्मा ड डोसा,
डीस्यामेमे, ढवलागीरी, अन्तपूरन आड ड डोसा,
टर माडूपा

खई, नाक्को कूलाक आले,
कुचई ड डाके माडूहोसा
होस को ट मेल्हा न रेट्म ले,
कूलाक डाके
डाड्म, डऊ छटपटाहट डाड्म
नाक्कोके माडूप्च बीरहआड
ह्वाच छान्चए,
गाड्च ड घाड्च हीमाल कोई
डाके काटमास न डोस्म रेट्च आउले ?
खई !
नाक्कोके डई डूप्के माहेका

बूड्ढ फून्च भा
पेलीसलाक आन्के पालेसा,
काड्कूड नडीआड
पेलीसओं बाँढ, नहर छ्याहालेसा,
डाके बीरीस ले

कूलाक नाक्कोके
पेलीस ओं कोई छ्याक्च बाँढआड
पेलीसओं उमराकोई
भोग पो याहा की ?
बोच, खाट्च मीस्याक लख लेच
गाड्च, घाड्च हिमाल
छेल्हेस ट मीस्याक डूए
ज्याके पानाड लख
कूलाक कूलाक चीक्लीम्च छान्लेसा ।
“सम्बीढान सभा” हलआड
पेलीसओ भर्मी माट् भुरुम्लेसा ।
सहराड, लाड्घाड
कानूड लोयाट (अढीकार) पाके
ह्वाच नाक्कोके
डई डूप्के माहेका ?

सहर, लाड्घा ट
अरुकोई गोस्च
फोकूड बस्ट स्यास्च
टूँडीखेल हटा गऊचरन छान्लेसा ।
नाक्को कूलाक आले ?
नाक्कोके डई पामो ह्वाम न ले ॥
✦ ✦ ✦
जेष्ठ ०५, २०६७, बुटवबल

सेन आभोडे

नाक्कूड रीस्च गीन
काचोटी
पाल्पा रानीडरबार घाट आन्म,
चीक्लीम्च गन्डकीआड
स्वादयाकठा हूरके हेक्दयाड,
राराटाल
फेवाटाल
टीलीचो टाल
ठाहामो मीजाड
स्वादयाकठा हूरके हेक्दयाड,
रुप्से भरनाड
ह्याटूङ्ग भरना/छहराड
रेस्के हेक्दयाड
नाक्कूड रीस्च मीज्यान/चारडी
नाक्कूड रीस्च मीभड
भोडके हेक्च लेआ कि ?
म्यागडीओ जाल्च डीओ आहालाड
गेस्के र रेस्के हेक्दयाड
रीस्च मीज्यान, रीस्च गीन भोडोला की ?
माहाकाली, गन्डकी, कोसीआड
आरम्ह्यानाड ड
नाक्कूड रीस्च, आरखीस्च माभोडा,
कूलाक होलाड छ्याक्वीस्च बाँढए
ईलाड लेच री के
फेरी डेमलाक ज ल्हेट्म ले की ?
नाक्कोई डोस्नी न काफेरा

नाक्को को भोडा द्याड
ईलाड
काट बीढी बीढान आरहे !
काडको ड
गाड्च ड घाड्च
जीवाक जीवाके आहेका !!
लऊ न कूलाक
हूरनीखीड छान्ले की,
रेस्म छान्ले की,
नाक्कूड हीरीक हीरीक आरखीस्च
बूड-बूडटी नाम्च री को

लोहोके बल जाटनी

नाक्कोके भोडनीखिड
चोड्हा द्याड
काडकोई ईलाड
बन्ड, हडटाल, असान्ती, मीपून्ह
गरीबी, भस्टाचार, अट्याचार
लोहोम,
कापट्टी बीसऊली
आस्काट लाक ढार्नी डाम
कासेउ खास्के पाच सामान्कोके
खोरोक्म,
ईलाड काट गाड्च ड घाड्च
लीस खास्के
स्वादया लाम कोहोके आहेका !
खई, रुडनाड, रुडनाड
काट यूग ईलाड चेके पा,
नाक्कूड मीज्यान, गीन भोडके
माहेका सेन ड

खाटके माहेका, भाटके हेका
आरखीस्च, रीस्च
कस गीनाड डाम र होरोक्म ले ।
टर याड डानी हई,
सढा इट माकेस्ले

रुडनाड, रुडनाड भर्मीको
म्हूडके पाम ले,
नाक्कूड रीस्च, आरखीस्च री को
लोहोके ईलाड
भर्मीकोई डाब्याए
नाक्कूड मीछाला ख्याप्म आयाहे

(मीनाम संविधान जारी जाट्च बेला केल्ले पानाड ड लीसओ सीराको
माखाट्च डाड्मो ईस रीलीड रिक्चिस्च आले, २०६७ जेष्ठ ६ गते
। १४ जेठ २०६७ संविधान जारी जाट्च अन्तिम समय लेआ, टर
कर्हाड्च डलओ सीराकोई जेठ १४ गते नवी ११ बजे सहमटी
जाट्मो ईचऊ समय ल्हूडका काट ल्हेस के, संविधान जारी माजाटा
लीसओ ठेकेडारकोई ।)

बडाप

नम्सू सूआ
मील्हा होएँआ
नाक्कोके
डए ईलाकीड डाहाका
नाक्कोई मासेआ
डऊ सावट भूरुका
डा ल्हेसा

नम्सू केसा
मील्हा होएँआ
डाके
नाक्कोई आलाकीड डाहाका
डई ड मासेआ
नाक्कूड सावट ड भूरुका
नाक्को ड ल्हेसा

नम्सू, हूरी केसा
ईलाड, पार (टूलो) होएँआ
नाक्को ल्हेसा
डा ड ल्हेसा

फेरी, मील्हा होएँआ
नम्सू, हूरी केसा
नम्सूए
म्हे राका
कानूड रोच गीनाड
कोक्च बनाड
फीच घाँस, बूटाको
लेच सीड को
ढा, जोसा
खासा जम्मई बडाप।
नम्सू सूआ

✦ ✦ ✦
(रीक्च मीटी २०५३ भदौ/असोज, खजुरा बजार,
बाँके, भेरी अन्चल)

लोकटन्ट्र पाके

भयामई ! लोकटन्ट्र राहा डेऊला
खोई, काडकूड
मीलूआड बीरी, चार्डीआड भारी
करहाडचई आन्म ले
खेउच नमसोस, खेराड आन्म मूम ले,
काडकूड, नमसोस ज्याम,
मीही गाम, ह्वाच भर्मीको
ईन्हाड सम्बीढान सभऊ पक्छेआड
भर्मीटन्ट्र (गणतन्त्र) ओं पक्छेआड
हूम ले गल्लीओं चीउ लख !

मूसीबोई ! लोकटन्ट्र राहा डेऊला
खोई, कानूड
ईमाड माटाकराहा की ?
फेरफेनलाक
टमोर, कोसी टारीस्के माहेका की ?
कीमफेनलाक
मरस्याड्डी गन्डकी खाड्के माहेका की ?
डऊ डीहीआड खेऊच नमसोस
गाड्के माहेका, घाड्के माहेका
डऊ मीही बाहाके माहेका
डऊ बोई ड मोईओ मीकडी बाहाके माहेका ?
मीकडी, नमसोस गाच भर्मीको
मारह्के/म्हास्के माहेका
मीही गाच चिउको म्हास्के माहेका
खई ! लोकटन्ट्र
फून्हीखीड होर्के माहेका की ?
डाबरोड जाट्म जीवाके माहेका की ?
ए ! भयामोई
ए ! मूसीबोई
ह्वानी हई लोकटन्ट्र पाके
माछान्ते ईसके याहाके छाके
परीस्म ले हई,
करहाडच खास्म लीस पीड्टार टाहाके ।
✦ ✦ ✦

(रीक्च मीटी : २४ असार, २०६३, दमौली)

घण्टाईम ओं ढरान

भानू चोक आड
घाड्च घण्टा ईम
टीक टीक जाट्चई
फनफन्टी
छर्ह्यामो ले घडीओ सुई
भर्मी कूड
जीवाक केस्म न ले
लाहूरे सहर ढरान ।
पेलीस
आन्चको खेरचई ले,
लहो लेच
ड मेल्लाके आर्लाचई ।
नाफा
जाट्चकोई जाट्म न ले ।
पेलीस ईड
राहाचको राहचई ले,
मोईभा
पाम ले होसकोई
नाफा
जाट्चकोई जाट्म न ले ।
लेस्चकूड
जीवाक क्या स्वाढ्या
डूम्हूक्च कूड
जीवाक क्या वीरह ।
ज्याच, गाच होटलओं
घुम्टीआड
हूँके खोप्म खास्च
रेस्टूरेन्ट बार भीट्री
मूम लेच
मालेस्च सेहेच आरन्हाम को ..
भेंडेटार ओ
गाड्च नम्सू डोस्म ले,
चाल्स टावर ढीन्चो घाड्च
भेडेटार ढीन्च गाड्च
जीवाक ओं माड्नाम डामऊले ।
टर
भानूचोक आड लेच
घाड्च घण्टाईम आड

टीक टीक जाट्चई
फनफन्टी
छर्ह्याम ले घडीओ सुई ।
छामो
बि.पी.कोईराला अस्पताल
आन्च छाच भर्मी
ल्लेस्ले कि माल्लेस्ले,
सेन डेले,
डाक्टरकूड हड्टाल ले ।
बाट्मो बाट्मो
रोकट्याकआड लख
पराक्टीस ड जाट्म न ले ।
ज्याचकोई ज्या
ज्याचको ढलीड स्या
वाट्च, स्याचकोई
काठमान्डूआड
ढलीड करहाड्च ईमको खासा ।
पेलीस
आन्मो हील्च डासा ॥
रहास्चको रहासा
हटा मीस्म गाड (शान्ती) पाम ले,
मालेस्च/गरीबको
न्हूनलाक डास्चीस्चको, चूप्चीस्चको
काजूस जाट्म ज्याके अट्डीने डेम
गाड (शान्ती) राक्के
आन्डोलन केटा,
हटा ट
कूरा न माखाटा
लेस्च र मालेस्चकूड
अरु सहर लख
ईस घण्टाईम लेच धरान
टीक टीक जाट्चई
फनफन्टी
छर्ह्याम ले घडीओ सुई।

(रीक्च मीटी २०६६ कार्तिक, धरान, घोपाक्याम्प)

रिक्च कलम र रिहीच आखर

ईस नीर्जीव कलम
काट रिक्च कूरा !
काट
साट्के भीस्च छूरा !!
सेन
स्वाढ्या रीक्ले
सेन
मीमीक माडाडूम
डाके फेट्के आखर रीक्ले !
सेन
काड्को के लफा खास्ले
सेन
कानूड गीन भास्ले !!
ईस नीर्जीव कलम
काट रिक्च कूरा !
काट
साट्के भीस्च छूरा !!
✦ ✦ ✦

ईस नीर्जीव कलम
सेही काढ्याड रीक्ले
सेही मालेढ्याड
काट ड आखर मारीक्ले
हटई ट कानुड
रोस,
'जसे ज्याके याहा
होचेऊ भजन ल्हीड्के' !
ईट छान्नाड
ईस नीर्जीव कलम
कापट्टी छरह्याम ले
याबा, बन्डूके भोरम्च
गेर कास्म
ईस नीर्जीव कलम आड
सेही पीनीक्म ले

सेन सेन बन्डूकओ टागट
टनाक्म
ईस रिक्च मीहूट
होएँक्म याहाम ले/चेम याहाम ले
रीक्च आखर डऊ
म्हेआड काम ढाटाक्म ले !
र च
डऊ हूट म्हाँ के पा ?
डऊ ईटीहाँस म्हाँ
डई डाके डेके माहेका ।
कूलाक
काड्कोई नीर्जीव कलम आड
माबीरीम
सेही काके माहेका टी ?
कलम जीम्च मीहूट
बीरीम होएँमो मूवा टी ?
रक्सी गामो मूनाड
डऊ कलम
रीक्च आखर
डूस्मनए स्याटा टी ?
म्हे कामो ढाटा टी ?
डऊ
डाड्च मीमीक
सेच मेकेप
आरमूस्च मीनाहा
ठून्म याहा की ?
आरमीट्च डीमाग, लीस केट्च डीमाग
रक्सीए बाना टी ?
डऊ, कलम म्हाँ
हटई च
डऊ मीहील मीहूटाड
साड्ला छ्याहा !
डा मूच ईलाक-आलाक
जू लेच टार ओं
कर्हाड्च बार छ्याहा !!

काङ्कूड लोकटन्ड्र

ईट छान्नाड
डा ठून्चीस्च भ्यालखान भीट्री
सेन-सेन
बहूलास्म च्याक्के परीस्म ले,
रक्सी गाम
मालीक कोके नार्के परीस्म ले ।
टर
डा बहूलास्म च्याक्नाड
डई रक्सी गाम
मालीक कोके नार्नाड
डाके
करहाड्च डेनाड करहाड्च
साड्ला
छ्याक्के पाम ले !
घाड्च डेनाड घाड्च
जू लेच टारओं बार
खास्के पाम मूम ले
डई ईस साड्ला चेके
ईस बार भीलीक्के
डाके काट रीक्च कलम
रीहीच आखर चहीस्म ले !
डा जीवाके ईलाड
रीक्च कलम लाम
डऊ ड आखर
रीक्के परीस्म ले !!
डऊ रीहीच आखर
जोक्के याहाके माछान्म ले !!!
✦ ✦ ✦

(रीक्च मीटी २०६२ साउन २८ गते, दमौली तनहूँ आदिकवि
रेखबहादुर थापामगर स्मारीका २०६२ आड छाप्डीस्च ।)

लोकटन्ड्रआड
ठोकटन्ड्र
सीराकोई लीस खास्च कूराड
माखाट्न्या
पुड्म ज्याच ठगनाड
खाट्न्या
भरमीको अट्सीए, डूख अट्डीने
काङ्कूड मीवाकोके, सीराकोके
ही मटलब
चूप्म, खूस्म,
जनटाकोके फेट्म हटा साट्म
जनटाकोके डूड्म हटा म्हुडाक्म
कमाई जाट्नीखीड
जोहोके पाच सर्नार्ठीए
लगाम जीम्च काट बूढास्च घोरहा,
एक्सीडेन्ट छान्म
भीरआड हाच, न डेमलाक टन्डीके
न म्हाकलाक ठूस्के खाट्च भील्च बस ।
✦ ✦ ✦

बीक (/डूख)

लहो
करहाड्च
लूप्च
घाड्च, लोट्च
फोकूड
मा-मार्च, मालूप्च हटा टून्च
लहो टारेभीर
फोकूड मठी, मढेस
हटा नखरा पार्डीच
बीक्च डेम ढाँट्च
✦ ✦ ✦

संघीयटा जोक्के पा ?

काङ्को ढलीड ल्हेस
अघेरीड
न्हूनलाक डास्चीस्च
काङ्को ढलीड ल्हेस
अघेरीड
न्हूनलाक पार्डीस्च
काङ्कूड ढूट, रोस कानूड कीटाव
ढलीड ल्हेस अघेर
बडाप खास्म याहाच,
होट छान्म
टीस्यानीड कानूड पूरखाके
ईलाडओ सासककोई
रीक्के पढीस्के मायाहा
ढूट डाक्के मायाहा,
काङ्कोके
रीस्च खासा, पीस्च खासा
हटा
भऊ कूंडा लख भासाका,
काङ्को भुरा-भुरा छाना
होसकूड खीलाप आड
डाङ्के, डाप्के माहेका,
छीनीड
ईलाड लेच काङ्को
रीस्च, डास्चीस्च, मालेस्च कोके
लहो भाग्य
लहे ज खास्के हेक्च सासन चहीसा !
वीकेन्द्ररीकरण, संघीयटा चहिसा
काठमान्डूए करनाली के माडोसा !
स्वाढ्या कूरा सासक जाटी कोई
जनजाटीकोके सेन ड माड्होसा !
पोहोनी कोके
बाहून/सासक कोई सेन ड माडोसा !
होसकोई डोसा
सढा मेक्कोई माट्रई ज्याके, गाके....
हटा
ढलीड डेनाड ढलीड सम्पटी चाक्म डाके !
ईलाड कुरा
माखाटा डेआ जोहोम पेलीस जोहोके !
ईन्चो सीराको हटा करहाड्च भर्मीकूड
व्यवहार ए
काङ्को चूप्चीस्च, मोईभा के ठाक्चीस्च,

ईस लीस
पेलीसओ ईसारा आड केट्चीस्च !
हटई ट, कूलाक स्वाढ्या छान्ले र ?
काङ्को माछामो सू छाले र
अव सढाके ईस लीस ईड
चूप्चकोके, अट्याचारी कोके
घूस्याहा हटा भस्टचारी कोके लोहोके,
काङ्को
काभूरुम छान्म कानूड लीस खास्के,
ईलाड
संघीयटा चहीस्म ले
सासनओ पावर
जम्माकोके कासेऊ जाट्म
पूड्के परीस्म ले ।
टर, डोस्नी न लफाको
संघीयटा ट जोक्के पा
सीराकोई
करहाड्च भर्मीकोई !
ईसके अपाड्ग खास्के पा,
संघीयटा
ईस लीसीड लोहोके पा !
वीकेन्द्ररीकरण माजाक्च को
“डीभोलुसन” माजाक्चको
संघियताओं खीलाप आड आना
आलके ट
सढा ज्याम, र्हास्म लेचकोई
मेक्कूड खान्गी कूलाक डास्ले र ?
मालेस्च, हटा
न्हूनलाक डास्चीस्च कोके
कूलाक कासेऊ पूड्म याहाले र ?
नामीस्नी हई
लाफाको, कूम्भकर्न छान्म
नावोड्त्नी हई लफाको
काभूरुम छान्नी हई.....
कानूड संघीयटा
कूलाक ह्वाम ले डोस्नी हई
कूचेई कूचेई ईस्के जोक्के पाम ले,
न्हूनलाक डास्के माछान्ले
ईसके अघेर अघेर ढूसनी हई!
✦ ✦ ✦
(रीक्च मीटी २०६७ जेठ)

टोरोस्म न ले टामीकोट

बाजी बराजूकोई डेच
- उहीले
टामीकोटआड राजाकूड ईम लेआ
कीमफेनलाक हटा
अरुलाक ड हूला
मार्हा ईस
राजाकूड टागट म्हा
मार्हा ईस
डाके लईसा
- आउले टीस्यानीडओ
भूर्या टाकूर्या
राजा/राई/घल्या/हाड को
लेनाड
ईस टाकूराड मूआ हो
ईटीहाँस पाके ट माहेक्म लेईड
काङ्कोई ईन्हाड ।
ईस टामीकोट ए
ढलीड जूग चेलेसा
ढ्याड ड टोड्हुम टोरोस्म न ले
ढलीड फेरा म्हे ए जोसा
ढ्याड ड टोड्हुम टोरोस्म न ले
डोस्म न ले डीस्यामेमे
ढबलागीरी, अन्नपूरन हीमालको
डोस्म न ले, चीक्लीम्व गन्डकी
हटा आड्डी के
पीडीखोला, स्याडीखोला
ह्वाच डोस्नाड
“कालीगन्डकी ए” हाईड्रोईलेक्ट्रीक ए
खास्च डी रहआड
पड्हारीस्के गीन डामउले,
गोरखपूरआड मीक टाहाम
ल्लेस्नाड, पल्या टानसेन
डाड्म
भीट्री भीट्री गीन राम्मउले
ईस आसपासाड

ढलीड भरमीको फून्हा,
ढलीड भरमीको बडाको छान्हा
ईसके माडोसा कूचई ड
ढ्याड ड टोरोस्म न ले टामीकोट
ढलीड जीवाट कोके जीवाक याहाम न ले
म्हीन्म ज ले
चीभ्वाड, चऊटरा, काफल
मेल्लहो-मेल्लहो यामाड
बाट्म न ले
पटाकसार मेल्लहो यामाड
टोड्हुम टोरोस्म न ले टामीकोट ।

पुलीस

खूस/खूसपालकओं लाफा
आरन्हाम डेनाड हूरुक्कई
न्हीस नम्बरी डलाल/फटाहाकूड डोर हूट,
जहान/समाज भास्म, एनाक्म
घूस ज्याके सीपालू,पईसा डेनाड हूरुक्कई
लीसके साट्म
सामान्ट, फटाहा,जाली हटा लेस्च ढेस्चकोके
लहो स्वारठ पूरा जाट्के, बूम ह्वाके जूरुक्कई
राजनीटीए च्याट्म/च्यास्म भास्च
करहाड्च/मर्हाड्च सीरा, मीबाकोई अर्हईट्च
लीसके साट्म, काजूस जाट्के हेक्च खूरुक्कई
जनटाकूड कर सोट्म टलब
ज्याढ्याड ड जनटा डोस्के/रोके माहेक्च
भरमी लोयाट, जनटऊ लोयाट माह्वार्च
गरीब/न्हूनलाक डास्चीस्चकोके रोके माहेक्च
नेपाली जनटाकोई
“सच्चा पुलीस” डेच ही आले ? पाहाक्के माहेक्च
लीसओ बर्डी बील्व
काल लीसके चहीस्च फऊज, जट्ठा ।

(पुलीस दिवस, २५ असोज २०६७)

आरुनहाम

काट मलीलो बारी
काट मलीलो गाहारा
भरुमी गीटाक्के
टयार लेच भ्ना
काट कमलो गीन
बूके गाहारो रीन
✦ ✦ ✦

रेनुभा

मलीलो बारीआड
मलीलो गाहाराड
छयो भेरेस्के
टयार काट मील्लूम
हटा काट ल्हूड
✦ ✦ ✦

रो (/रोह)

मायाहानाड ड माछान्या
मालानाड ड माछान्या
खूकूरीओ ढारटाक
ह्वाम मूके परिस्न्या
ढेमलाक न म्हाकलाक
काट ढूकढूकी
काट आसा
मेल्के न वोक्के
गीनाड हाच डीस्याओं जू
पीहीन
रुडूम मूके हेक्च मीरहू ॥
✦ ✦ ✦

सरकारी स्कूल

न्हून्लाक डास्चीस्च
हटा मालेस्चकूड
जजा मीजाकोई पठीस्च ठगान,
राजनीटी जाट्च
सीराकूड, मीबाकूड
म्हान बूम
सढा डूट्म ह्वाचकोके
भरुटी जाट्म
जागीर कास्च काट ठगान,
सीराकूड मेमे छान्म
जागीर ज्याच
मास्टरकोई
फोकोके ह्यामी वीरहीन्म
न्हूनलाक डास्चीस्च
हटा मालेस्चकूड
डूमपाक जजा मीजाकोके
लाम टनाक्च काट ठगान,
सीरा, मीबाकोई मालेस्च
गरीब, डूमपाक
डास्चीस्चको
ढेमाड टाक्के नट्हेके डेम
होसकूड जजामीजा कोके भूलूक्च ठगान,
सीरा, मीबा हटा कर्मचारीकोई
काट ल्हेसाड ज अरबौं रुपीयाँ
ह्वाच ठगान
“आउटकम जीरो”
सीरा, मीबा हटा जागीर्याको हीरो
जम्माकोई
चूप्नाड चूप्नाड, खूस्नाड खूस्नाड
डूमहूक्च
सरकारण टनाक्च काट मीस्याक ।
✦ ✦ ✦

बुटवल

खायाकओं खस्यऊली बजार
डेनाड म्हाकलाक
बटऊली ईड आरमीन
फेरडीम बुटवल छान्च सहर
काट बेपारीकूड मीघ्या

आन्चको आन्म न ले,
नूड्चको नूड्म न ले
उड्चको उड्म न ले,
राहाचको राहम न ले
ईस ले मेल्लहो दूनआड
- आर्लाके ड लोके
हटा हेक्टर नाफा ज्याके,

टस्करी जाट्म, भन्सार ढाँट्म
राक्चकोई राक्म न ले
आल्हचकोई आल्हम न ले
आर्लाके ड लूम्टके सम्म न आले
लूम्टले जम्मई
नाफा/ख्याम्सा लोचकूड
आर्लाचकोई ख्याम्सा माज्याले
ईलाड
फीन्च, म्हीन्च स्या
मीबाड स्या
हान रक्सीकठा लूम्ले बेसरी
मालेस्च, न्हूनलाक डास्चीस्च
पढीस्के माडीन्च/माहेक्च आर्न्हामको
लेस्च भर्मीकूड/डलालकूड
चङ्गूलआड टाक्म, बोपरा !
आर्लाम ले मीबाड स्या,
लूम्ले लेको लीस भीटरी ड पेलीसआड ।
मूग्लान आन्के, लाङ्घा ल्हेस्के
ट्रान्जीट पोईन्ट बुटवल
आजकाल हईजा ए छाम ले
टीनाऊ बगर आड
गीट्टी डूड्च हरीसरा
रीक्सा केट्च/साहूकूड फ्याक्ट्रीआड
त्याड त्वाच बलबहादुर
साहूकूड भारी बूच/त्याड त्वाच वीरबहादुर

मेक्कूड जहान कोक्के माहेक्म
भन हानरक्सी गाम ले,
नम छूच ईमको डोस्चई त्वाम न ले
गल्ली गल्लीआड छर्ह्याम न ले ।
खई ! कूचई डोस्ले र,
मालेस्चकोके/गरीबकोके,
न्हूनलाक डास्चीस्चकोके
काजूस जाट्म डेनाड
ढाँट्म, ठगडीम ज्याच डलालीको
ढेस्चई, भन् ढेस्चई ले ।
रहास्चको रहास्म न ले,
माडीन्चको/मालेस्चको चूई रुहूम न ले ॥
भर्मीकोई
मेल्लहाके आर्लाम न ले,
ईस बुटवल सहाराड ॥
लाङ्घा ईड सहर छान्च बुटवल
खेटीपाटी जाट्च गाहारा
म्हास्चई
सीमेन्ट, आरओ छड हटा ईट्टाओ
जङ्गल कर्हाङ्चई आन्म ले ।
खोला ड सरकारी जग्गाको
मीचडीम, लहो खास्म,
खास्च ईमको घाङ्चई ले ॥
सूकूम्बासी कूड आरमीन लाम
हूकूम्बासीकूड हूकूम केस्चई ले ॥
कूचेई डोस्ले र
ईन्च कूरा !
जम्माको भट्टा हटा पर्ईसा ज्याके
आँ...SS...SS जाट्म त्वाम न ले
काङ्को/काङ्कूड डेनाड,
लहो, मेल्लहो डेच दूक
कर्हाडाक्म त्वाम न ले
गल्ली गल्लीआड मीबाको, सीराको
सरकारी कर्मचारीको
काङ्कूड लीस खास्च भर्मीको

(साउन/भदौ २०६७, बुटवल)

वालीम्टई गीन

ईस भा/ढरटी, ईस नम
कूलाक कूलाक वालीम्टई ले,
ईस ईम, ईस जोस
भीटरी-भीटरी च्यास्म भाम ज ले,
डाडनाड ईस नम, सर्घ
गाडच, घाडच, ट्याडच, एकान्ट ले
टर, छीनीड पीहीन डऊ नम, सर्घ
बेस्मरी वालीम्टई ले, बडाप ले
छीनीड पीहीन डऊ भा/ढरटी
सढा भूईचालो केस्म होएँम मूम ले,
आले, साँच्चई डऊ गीन
बूडढ छान्म गाडम मूके पाले
कीन्टू, ईलाड चीक्लीम्व डीबू, हूस्सू
हटा ड्याम्बूए हूप्म ज ले नम/सर्घ
हटई ट ईलाड
रेडीयो सेआ/टीभी डोसा/पटरीका पढीसा
जहीले ड चेचसाटच/हूलडङगा
एटम बम/मीसाईल/रकेटओ होडबाजी
आनवीक हटीयार खास्म ज ले
मेक्को-मेक्कोआड डाम्प/डाम्प ज ले
सीम मूमले- नीरडोस, नीरीह भर्मी
केस्म ज ले कूलाक कूलाक सासन आरमी
ईम भीटरी पून्त्चई ले जटाटटई
कूचई कूस्के साटा, हील्के माहेक्म ले
करहाडच/बडा भर्मीकोई
जे सूकई जाटढ्याड ड माफ याहाले
फगट, नीरडोस, नीरीह, गरीब भर्मी
डाम्प ले, साटम ले पूलीस आरमी
न्हीस बर्ग ले ईलाड, गरीब हटा लेस्च ढनी
नीयाँ बडाकोके, लेस्चकोके, अरुके नाडेनी
हटई ट ईस भा/ढरटी, ईस नम/सर्घ
छ्यापछ्याप्टी वालीम्टई ले
ईस ईम, ईस जोस
भीटरी-भीटरी च्यास्म भाम ले
गूरील्ला वार केस्म ज ले,
गूट ड उपगूट छान्म भाम ज ले,
ईस सहर, ईस लाड्घा
ईस भा/ढरटी, ईस नम/सर्घ

ईस समून्डर, ईस बरम्हान्ड
मागाडच, वालीम्ट, कोलाहल ले,
हटई ट कूट
ईस गीन गाडच छानोला र !
ईस गीनओं भूटभूटी म्हाओला र !!
सट्य के ढाँट कूराई ही के माहूपोला र !
लोटायू/चीरायू कामना याहाके र लाके
ईस होडबाजी ड अत्याचार भीटरी
कूट जाटम डेके हेक्ले र !!
हटा ट
जम्माकूड गीन वालीम्टई/घीरीम्टई ले
जम्माकूड गीन च्यास्चई ले
हटई, ईस भा/ढरटी, नम/सर्घ
छ्यापछ्याप्टी, जटाटटई वालीम्टई ले,
ईस ईम, ईस मीनाम जोस
भीटरी-भीटरी च्यास्म भाम ले ।
✦ ✦ ✦
(फेब्रुवरी १९९९, दिक्तेल, खोटाड)

म्हान

सीराकूड/मीबाकूड
लेस्चकूड/करहाडचकूड
म्हान
माबूनाड ड माछान्या
बूनाड ड माछान्या
बूनाड लहो फूक्का म्हा
माबूनाड ज्याके/ह्वाके म्हा ।
✦ ✦ ✦

स्याच फल

सर्घओ टूगा
नमओं टूगा
भाल्ले र
काङ्कोके ट्याङ्च डीन्ले
सर्घआड स्याच फल
भाल्ले र
आजेईड डेम
मूनाड हटा रुङ्नाड
काट जूग आना
हटई ट लाफा
मीस्म माछाना
अब ट सोके परीसा
भाग्यबाड/भाग्यलाम
गीनाड डाके माछाना,
सर्घाड स्याच फल
मेल्लहा भाल्लाड ट
ईलाड नाक्को र काङ्को
मूल्हीन छान्म सीके ही बेर ?
नमओं टूगा मेल्लहा भाल्म
ईस मोई-भा ट्याङ्च आछाने डेम
रुङ्नाड रुङ्नाड
मीक बाहाम अन्हा छान्के ही बेर ?
बरु राहानी न लफाको
स्याच फल ढूमके
ट्याङ्च टूगा भालाक्के
काट ठाप खासीड
काट भटारो खासीड ड डापीड
फल भालाक्के, टूगा भालाक्के
फल ढूमके, टूगा ढूमके
काट लाम खासीड
ईलाड
टूगाओं ट्याङ्च राक्के
ग्याहोट खान्हाक्म ट्याङ्च खास्के
हटा नाक्को ड काङ्को छान्म
गाड ठगनाड ल्हीङ्के हटा स्याहाके ।
✦ ✦ ✦
(रीक्च मीटी : वैसाख २०६१ वैसाख)

ईस लीस जोगीकूड

ईस लीस जोगीकूड
गेरु बढेन वील्म
मीहूटाड कमान्डलू लाम
काटारे डाहाम
कोटी होम डाले
लाखऊँ लाख क्वीन्टल अन्न जोले,
खू छान्म आन्ले,
गरीबको/डूमपाकको/न्हूनलाक डास्चीस्चको
अन्न जोनीखीड खेऊच खू डोस्ले
मीलू/मीटालू छर्याक्मको छर्याक्म,

ईल लीस जोगीकूड
ओम, हरे राम, भगमान डेम
वीस्व/बर्म्हान्ड छर्याले
कीरॉटस्वर सीबजीओं
आरमीन लाम, भीक्छ्या डीहीम ह्वाले
ईस लीस जोगीकूड ..
भीक्छ्या, डान सोट्म राक्म
फेरी लीस केट्के पाले, कोटी होम डाले
“बाल ब्रम्हचारी” म्यारमीन डाम
बलाट्कार, ठगी, ढाँट, आटङ्क राक्ले
हटई ईलाड,
न्हीस बर्गआड भर्मीकोके भाक्म ले
काट खाल्या भर्मीको
ज्याके, गाके, मूके जूठा सीटा पाम ले
आस्काट खाल्या भर्मीको
ज्याच अन्न जोम मूमले
ईस जोगीकूड ...
नालापानी ट आना आना, कालापानी ड आन्के पा
गन्डकी, कोसी, कर्नाली ट आर्ला आर्ला
डीस्यामेमे ड चोमोल्हूडमा ड आर्लाके पा
ईसकोके ही पीर ..SS...SS.....
ईस लीस जोगीकूड
'ढोवीकूड चिऊ ईम न घाट'
जटा आन्ढ्याड ड छाना, डीहीम ज्याके डीन्ले
काटारे डाहाम
कमान्डलू लाम
काङ्कूड मोईभा आर्लाम
कानूड बन म्हास्म, कानूड डी आर्लाम
काङ्कूड गीन भास्म, च्याट च्याट खास्म ले ।
मेल्लहा ड मेल्लहो जहानके सम्पटी भूरुम्म ले ॥
✦ ✦ ✦
(कार्तिक, २२, २०५५, दिक्तेल, खोटाड)

भाल्म न ले पटाक सार

घाड्च घाड्च पहाड पखेरा
हूम्म न लेआ फीफीचए
बडाको वीरीट्च भीर पहरा
हूम्म न लेआ बन पाखाए
सलल ऽऽ ह्वाम न लेआ खोला नडी
छाड छाड ऽऽ भाल्म न लेआ भरना
..... ही मालेआ ड ईलाड
काट रेन्भास/ओभास, रो ठूम, से-नाम (सुगन्ध)
केस्के पामलेआ बईसओ पटाकसार
मीपूरुड फस्म, वाट्के पाम लेआ पटाकसार
होस पटाकसार, पक्का पटाकसार
लेआ काट टागत/सक्टी
बहाडूर पूरखाओं चीन्डीयाक
काभूरुम/कावालीम्टईओं चीन्डीयाक
बीस्व बन्दूट्वाओ चीन्डीयाक
लेआ समानटाओं चीन्डीयाक
क्रान्टी हटा बूडढओं चीन्डीयाक
साँच्चई लेआ काट मीहीए चीहाक्च सार
वीरटा हटा सहीडकूड मीहोओं ईस सार
मीपूरुड हटई वाट्के पाच
गोराक डोस्म ईलाड मूसूमूसू रेट्के पाच
साँच्चई घा-घाँड्च पहाड हीमाल
मढी, मईडान, कूना काप्चा पटाकसारए हूप्च
हटा ट ईलाड पर्जाटन्टर
जनटन्टरओं भन्डाआड सहीडकूड मीही रीहीच
टर,
कूलाक कूलाक छीनीड पीहीन
नमस परिस्के डासा की छेन ?
पटाकसारओं
म्यार्का बीऊ ए चेआ की ?
मील्हा, मीपूरुडको खर्हाए ज्याम याहा की ?
पटाकसार
छोक्चई आन्मले, रुट्चई आन्म ले
बोकरा पीस्चई ले, मीडी सीप्चई ले
सार भाल्चई ले, मीपूरुड सीचई ले
मील्हा वोर्चई आन्म ले,
बोपरा ! मीकडी खेउचई ले
छीनीड मीनाम ल्हेस, बसन्ट याम
होर्चई, वाट्चई आन्के परीस्के

टर, पटाकसार
मीपूरुड सीचई ले, सार भाल्चई ले
ईलाड भाईरस, व्याक्टेरीयाओ सूलूहा की ?
प्रोटोजोआ, सूलको, लावटकोई चूपा की ?
कूलाक ईलाड
बीऊ, चीऊ, राड्सीला, लाखू हटा बेस्याकोई
प्लेग, रेबीज, भीरीङ्गी,
एचआईभी राक्म भीस्म ट मायाहा ?
साँच्चई स्वाढ्याकठा जाँच्डीम
ईलाड उसाहा, बीसाडी भेरेस्के परीस्म ले ।
✦ ✦ ✦
(रीक्च मीटी : डीसेम्बर २०, १९९८)

हस्पीटल

लहको मालेआ
पईसा ड मालेआ
हस्पीटल टाका
उसाहा माडीना
ल्हेसा,
डई डोस्नाड डोस्नाड ज
'जीवाके आसा जाट्जई'
अँकाक-अँकाक ऽ..ऽऽ..
छान्चई
लेआ, डऊ लीस लख,
- छीनीड नबी सीलेसा
होट छान्म डा मलामी आन्के ले ।
✦ ✦ ✦

भा ख्वाक्चई

ईस कानूड पोखरा आड
बोमी नडीए
चूना लेच भा जोक्म याहा
सम्म लेच भा च्याहाम याहा
हटा ट
लूच लूच ढाँजा खास्म ले ।
ढलीड भर्मीको
भाल्म, खोर्होम सीम ले,
कोन्द्राड
पहीस्म डूख डीन्म ले,
खई कूचई डोस्के ?
टार जाली लईडीम ले डेले
भर्मीको कोन्द्राड
भाल्के, म्हाके अफ ड माडास्म ले !
बोमी नडी
ह्वाम ले मेल्हाऊ सूर आड
ईलाडओं चूना भोडोक्चई, भा ख्वाक्चई
सहर करहाड्चई
लेस्चको, ढेस्चको, र्हास्चको
लीस हटा काडकोके चूचको
ह्वाम ले हई मर्हाड्चई.....
रेस्टूरेन्ट, बार, होटल, पाहूनाईम आड
मूच मालेस्च, आरन्हाम कूड
डूख ही वारहोला र
केट्म ले, गेट्म ले सेरहेड्चई ।
ईम खास्के
डेमो ईटा, सीमेन्ट गीरीड्च कोके
फोकूड ह्याड्जार आड
ह्यामी छान्म ह्वाच कोके
कूचई डोस्ले र ईलाड
स्वढ्या, सेहेच, महङ्गो बढेन वील्चको
कारआड ह्वाचको, पईसा लेस्च कोके
माट्चई डोस्के हेक्म ले पोखरा
बोमी नडी
ह्वाम ले मेल्हो सूरआड

ईलाड ओ चूना भोडोक्चई, भा ख्वाक्चई..
डीस्यामेमे, अन्नपूरन, ढवलागीरी
राच्व डाड्के माहेक्ले पोखरा
फेवाटाल, रुपाटाल, बेगनासटाल
पोखरेली गेस्च टूँडीखेल
मार्चई, रुट्चई आन्च माडाड्ले पोखरा
ढेस्मो, हटा सीन्डीकेट कठा जेस्म
ह्वाच कोके
ढलीड मनीटा जाट्ले पोखरा
लहो लीस खास्के
हूर केट्च कोके, हार घोएँच कोके
डेनाड पेलीसआड
चऊकीडारी, ह्यामी जाट्च कोके
ढलीड मनीटा जाट्ले पोखरा
ईचई हील्च हटा ढन सम्पटी
कूट राका मागीन्ले,
मनीटा जाट्ले ढलीड ढन सम्पटी लेचकोके,
ईस कानूड पोखरा आड
बोमी नडीए
चूना लेच भा जोक्म याहा,
सम्म लेच भा च्याहाम याहा ...
बोमी नडी
ह्वाम ले मेल्हाओ सूरआड
ईलाडओ चूना भोडोक्चई, भा ख्वाक्चई ...
✦ ✦ ✦
(रीक्च मीटी २०६६, भदौ पोखरा)

नडीओं डी डूना....

हीमाल लाकीड भाल्च
ढलीड ज
पहाडओं घूम्टीको
चेचई
ह्वाके छहरा ड छीहीरो
खास्चई
डीस्या के ईम जाट्के
रह ड गल्छीको
खास्चई
स्वाँ ऽऽ.... डेम
सूसडीच सावट खास्म
ह्वाच, गाड्च
नडीआड
हीउँड याम आड
ईलाडओ डी डूना...
नाक्कूड लाकओं
पहाड, डाँडाको भीला की ?
डउ लाकओं
पहाड, डाँडाको भीला की ?
पहीरो आल्हो टोको ओं
नमस
कूलाकीड राहा छैन
काटई चोटी
चीक्लीम्च डीबू खेह्वा
हीउँड याम आड
नाकोई खास्च गीनओं
पहाड/चोमोल्हूड्मा
डई खास्च गीनओं
पहाड/चोमोल्हूड्मा
होलाओं
भा, ल्हूड भाल्चई आन्के ठाला
मा-मार्च रहको
छान्चई, भाट्के ठाला
डी डूना
सललल ह्वाच, गाड्च नडी
डून्चई आन्के ठाला
डून्च नडीआड
ईलाड ओं
फटाहा जालीको, चूप्चको, करहाड्च कोई

डीस्या ओ सन्टान
म्हास्के
जाल डाप्म ले, टाँपी ड्वाप्म ले
डून्च नडी आड
पेलीसओं
फटाहा जालीको, लूच्चा ड चूप्चको
अरुके साट्म करहाड्चकोई
डीस्या, रें, कछूवा
हटा ढलीड जीवको
म्हास्के
जाल ठोहोम ले, टाँपी ड्वाप्म ले
हटा भीट्री भीट्री बम फोडोक्म ले ।
हीउँड यामआड डीबू के
नमस खास्के
पोजीटी र नेगेटीम आयोन
खास्म, फोडोक्म न ले
फोडोहोचको फोडोहोम न ले
र ट
ईलाड हूला, पहीरो भाला
हटा, ईलाडओ नडीओं डी डूना
नाकूड, डऊ गीन ड मीभड
ईलाड
मेल्ला खून्चई आना
✦
अब ईलाड
खून्च के काभूरुम खास्के
हीउँड यामाड
फोकोई खास्च
पोजीटीभ र नेगेटीभ आयोन
म्हास्के
काट गाड्च र घाड्च लीस खास्के
लीसओ मीजा
फून्हूक्के परीस्म ले ।
हूल्च, भील्च गीरीड्म खास्के
काट लीसओ मीजा
फून्हूक्के परीस्म ले ॥
✦ ✦ ✦
(रीक्च मीटी २०६७, असार, बुटवल)

नासाट्नी कलमके

रीक्च कलम

नाकूड बन्दूक डेनाड
कूलाक कूलाक आले
ढेमाड ले,

नाकोई कलमके साट्म
नाकूड साम्राज्य
खास्के माहेकडनी ?
ब्यर्थई नाकोई हीके
कलमके
साट्के बल जाट्डनी ?

कलमके साट्के
जटी बल जाट्दयाड ड
नाकोई जूट्के माहेक्ले ।
कलम बूचकोके साट्म
जूट्के हेकदयाड
कीरीस्त सेन के साट्म
खई ट करान्टी बाहाच ?
काट जूग आना
छीनीड फेरी नाक्को
काट कलम बूच
उमा सीड्हके साट्म
लेच भर
कलमको सीले,
डेमो ले की ह्याले ?
भर्मी ट आसीए,
टर
कलम मासीले,
कलम माम्हूड्ले,
कलम मारूट्ले,
ह्वाले अघेर अघेर
सोले नाको डेनाड अघेर
डाक्ले सट्य सढा

रीक्ले सट्य सढा

होट छान्म,

नाकूड ब्यवहार
सच्चडीम ह्वानी
कलम कठा

बीर्हीके ट मापरीस्ले ।

✦ ✦ ✦

(रीक्च मीटी : रीक्म ह्वाच पट्रकार उमा सीड्हके
साट्च घटना न्हूनीड, २०६५ माघ, बुटवल)

केही मगर शब्दको खस नेपाली र अंग्रेजीमा अर्थ (Magar Dhut-Khas-English Dictionary)

मगर दुट सिकाउने अभियानको लागि यहाँ केही मगर दुट शब्दहरूको अर्थ खस नेपाली र अंग्रेजीमा दिईएको छ। यसबाट पाठक वर्गमा मगर दुटका शब्द ज्ञानको लागि केही सहयोग पुग्ने आशा गरेको छु। विस्तृत शब्दज्ञानको लागि हेर्नुहोस् हिरासिड थापामगरको “मगर (दुट)-खस-अंग्रेजी शब्दकोश” (सम्पर्क फोन नं.०१-२१९००४५ वा ९८४९५७८८६१ वा नेपाल मगर संघ, केन्द्रीय समिती, कलंकी, काठमाडौं) र मगर भाषा सिक्न र भाषिक क्षमता बढाउनको लागि पढ्नुहोस् “मगर दुटआड कुराकानी” तेस्रो संस्करण प्रकाशक : मगर अध्ययन केन्द्र, काठमाडौं ०१-५५३२३२० र www.magarstudiescenter.org। Here Dictionary of few words of Magar dhut is given, which is useful to learn Magar dhut Language.

अ (a)

अईया /aiyâ/ – ऐया, अईया, expression of pain

अखारीका /akkhârikâ/ – बर्णमाला, लीपी, alphabet, script

अघेर /agher/ – अगाडि, पूर्व, भुतपूर्व; before, in front of,

अडीस्काल /adiskâl/ – अलि-अलि, अलिकति; less, few, little

अडीजा/चिकूजा /adijâ/ – अलिकति, थोरै ; few, a little

अरनी/रईसी /arni/ – खाजा, नास्ता; breakfast, snack, tiffin

आ (â)

आखर /âkhar/ – अक्षर, वर्ण, alphabet, a letter

आङ्डी /ângdi/ – खोला, आँधीखोला, शरीरको पानी; astream, a small river, water in the body

आडीक/आरीक /âdik/ – धेरै, थुप्रै; many, much

आन्के /ânke/ – जानु; to go

आर /âra/ – फलाम, लोहा; iron
आरुम्के/आरमुके /ârumke/ – भुट्नु; to fry (in ghee, oil); to parch, roast

आरकाल्हके/आरकाहाके /ârkâlhke/ – बिभ्काउनु, असजिलो हुनु, to pierce slightly, to prick,

आरखीस्के /ârkhiske/ – नमीठो गन्ध आउनु, to bad smell

आरगामा /ârgâmâ/ – रज बाम माछा, a kind of fish

आरगान /ârgân/ – अरिडगाल, hornet

आरगी /ârgi/ – सल्लाको रुख, pine tree

आङ्हेरे /ânghere/ – रिसाउला to may get angry

आरचीके /ârchike/ – लुक्नु, to hide, to lurk

आरचा /ârchâ/ – सियो, needle

आरछाके /ârchhâke/ – चराउनु, गाईवस्तु चराउनु, to graze, to tend cattle

आरज्याक्के /ârjyâkke/ – बटार्ने; to twist, to make a rope

आरजुके /ârjuke/ – माड्नु, मालिस, मसाज; massage

आरन्हाम/आरम्हान /ârnham/ – तरुनी, युवती; adolescence, a young girl, lass

आरपुटके /ârputke/ – साहानुभुती दिनु, to sympathize, to encourage

आरफु/लरफु /ârfu/ – रुमाल, पछ्यौरी, मजेत्रो handkerchief, scarf

आरभा /ârbhâ/ – आँगन; yard, inner country yard

आरभेटके /ârbhetke/ – चिप्लीनु, चिप्लो हुनु; to slip, to slide,

आरमुस्के /ârmuske/ – सुँघ्नु, वास्ना लिनु, to take smell

आरमीट /ârmita/ – सम्भ्रना, हेका, remembrance, memory

आरम्ह्याके /ârmhyâke/ – पौडी खेल्नु ; to swim

आर्या /âryâ/ – थार; a kind of wild deer

आर्याक /âryâk/ – लसुन;

garlic

आर्याके /âryâke/- सेक्नु, सेकाउनु; to apply warmth and moisture to (a part of body) to lessen pain or discomfort, to bake, something cook in an oven

आर्य/आले /ârya/ - सर्वश्रेष्ठ, सबभन्दा ठूलो; supreme,

आर्लाके /ârlâke/ - बिक्री गर्नु, बिक्रीवितरण गर्नु, to sell

आर्साल्के /ârsâlke/ - छान्ने, चयन गर्नु, निर्वाचन गर्नु, to select, to elect

आरहुम /ârhum/ - ओढान, अगेना, fire place, hearth

आँसी /ânsi/ - हँसिया, a kind of knife; used for cutting grass

आसको/होसको /âsa ko/- उनीहरु, they (third person)

आहान /âhân/ - कथा, story

इ (i)

इकुजा/अडीजा /ikujâ/ - अलिकती, सानो, few, small

इक्वीस्व /ikchischa/ - शोषित, पीडीत exploited, oppressed

इक्चको /ikchako/ - शोषक, सामान्त, exploiter, feudal

इडीकुजा/इकुजा /idikujâ/ - सानो, थोरै, few, small

इडीको/इड्स्व /idiko/ - यत्रो, so big, so great (in comparison)

इडीक /idik/ - यत्ती मात्र, these many, this much

इन्हाङ/चाहाँ /innhâng/ - अहिले, वर्तमान, now, present

इन /in/- मार्चा (जाँड बनाउने), a kind of yeast to make alcohol

इन्च/इठीन्च /incha/- यस्तो,

यसरी, यस तरीकाले such, of this kind, in this way

इम /im/- घर, house, building

इमनाम /imnâm/ - घरबार, घरजम, married life, household

इलाङ /ilâng/ - यहाँ, here

इस /isa/ - यो, this, it

इसको /isako/ - यीनीहरु, they

ऊ (u)

उक्के /ukke/ - कन्याउनु, to scratch

उँकी/मुके /unki/ - बस्नु, to sit

उङ्के /ungke/ - आउने (तलतिरबाट), to come up

उङ्ग्या /unggyâ/ - आत्मा, हँस, Soul

उपटी/काजुस /upati/ - काम, व्यवसाय, रोजगार, work, job, business

उमरा /umarâ/ - किल्लाको रक्षक, कोटमा बली दिने पुजारी border security guard, priest

उर /ura/ - हिउँ, snow, ice

उसाहा /usâhâ/- औषधी, दवाई, उपचार, medicine, drug, treatment

ए (e)

ए /e/ - ए, एई (बोलाउँदा प्रयोग हुने), hi, hello

एट्के /etke/ - निमन्त्रणा गर्नु, बोलाउनु, to invite, to call

एन्के /enke/ - भगडा गर्नु, to quarrel

एल्हके /elhke/ - पस्कनु,

प्रस्तुती, to take out (meal), to present

एस्के /eske/ - साट्नु, सट्टीपट्टी गर्नु, to exchange,

एहे /ehe/ - माफ माग्दा प्रयोग गरिने शब्द, sorry,

ओ (o)

ओ/कुड /o/ - को (सर्ग, विभक्ती), of (preposition),

ओँस्के/ओँस्के /onske/ - हेर्नु, to look

ओँसाक्के /onsâkke/ - देखाउने, हेराउने, to show

ओई /oi/ - समान नाता वा सानालाई बोलाउँदा प्रयोग गरिने शब्द, oh, hi, hello (this word is used to call somebody in equal or small kinship or friend)

ओजास/ओभास /ojâs/ - यौन, सम्भोग, sex, sexual intercourse

ओन्हके /onhke/ - ल्याउनु, to bring

ओल्के/बोल्के /olke/ - पुग्नु, भरिपुर्ण हुनु, सन्तुष्ट हुनु, to be sufficient, to fulfil one's will

ओलोक्के /olokke/ - पुऱ्याउनु, to make sufficient

ओरहालो /orhâlo/ - ओरालो, downward, slope, descent

क (ka)

कईरन /kairan/ - थर, गोत्र, clan, race, offspring, noun

कठा/कठई /kathâ/- सँगै, all together, in company

कठार डी /kathâr di/- पानीको धारा, tap water

कलन /Kalan/ - बैजनी, vio-

let, brinjal colour, purple
करा /karâ/ – लाज, shame, humiliation, modesty, coyness
करहाइच /karhângcha/ – ठूलो, महान, big, superior, great, large
कासेउ /kâseu/ – बराबर, समानता, एकै रूपमा, equal, equality, equally
काकुट /kâkut/ – बयान, interpretation, explanation
काङ्को/कान/काङ /kângko/ – हमी, we
काङ्कुड/कानुड /kângkung/ – हाम्रो, our
काट /kât/ – एउटा, एक, one
कायाक /kâyâk/ – एकदिन, one day, a day
काल्हके /kâlhke/ – चढ्नु, उक्लनु, to ride, to climb up
किम्के/किम्हके /kimke/ – अस्ताउनु, sun set
किमफेन/किम /kimaphen/ – पश्चिम, पश्चिम दिशा, west
किस्या /kisyâ/ – हरीण, deer
कुन्च /kuncha/ – कस्तो, what kind of
कुट /kuta/ – कसरी, how
कुडीक/कुडीस /kudik/ – कती/कतिको, how, how much
कुट्टार/कुट्ट ड /kuttâr/ – जसरी भए पनि, कतिजति, anyhow, somehow whatsoever
कुँडा /kundâ/ – घैटो, a kind of pot made from mud (an earthen pot), 2. mind, heart
कुबा /kubâ/ – मामा, आमाको दाई, maternal uncle, mother's elder brother
कुरा /kura/ – बाट, विषय,

बोलचाल, subject, conversation, topic, language
कुरहके /kurhke/ – प्रतिक्षा गर्नु, पर्खनु, to wait
कुरहुके /kurhuke/ – लड्नु हे. खोरहोके, see khorhoke (to fall down)
कुल्हके /kulhke/ – ढीँकी कुट्टा धानलाई मुसल नजीक पारी दिनु, आगो अगेनामा चलाईदिनु वा ठोस्नु, आदि। to push something close to near, to take to task, to poke (as of fire brand)
कुलाक/कुलाँ /kulâk/ – कता, where
कुल्हुम्के /kulhumke/ – बेनु, to roll, to wrap up,
कुसके /kus ke/ – कसलाई, for whom
कुस/कुसी /kusa/ – को, कसले, who
कुहाङ (कुहु+आङ) /kuhâng/ – काखमा, in the lap
कुहु /kuhu/ – काख, lap
कुहुके /kuhuke/ – काखमा लिनु, काखी च्याँप्नु, to keep somebody or something in lap, to do a favour
के/की /ke/ki/ – १. लाई (सर्ग, विभक्ति), to, for (used as preposition), २. धातु लाई क्रियामुल बनाउने प्रत्यय, suffix to make a verb root
केच/च्योच/क्योच/kekcha/ – चीसो, cold, freeze item
केप/मेकेप /kep/ – कान, ear
कोक्के /kokke/ – पालन पोषण गर्नु, हेरचाह गर्न, to feed, to nurse, to bring up
कोहोके /kohoke/ – खन्नु, to dig

क्याम्के /kyâmke/ – फाँड्नु, फाँडानी गर्नु, to cut down, to clear (trees or jungle), to trample on crop
क्याप /kyâp/ – साँगुरो प्वाल, a narrow hole
क्यापीङ /kyâping/ – छेउको प्वालबाट, साँगुरो ठाउँ, through a narrow hole, forked place, narrow passage
क्रीस्टा /kristâ/ – बोक्सी, witch, shamanism
क्ली /kli/ – काउकुती, tickling, stimulation
क्लीक्के /klihke/ – काउकुती लाग्नु, to tickle, to stimulate
क्लीआक्के /kliâkke/ – काउकुती लगाउनु, to cause to tickle, stimulate
क्वाट्के /kwâtke/ – पट्ट्याउनु, विश्वासमा लिनु, to make in for, to win belief

ख (kha)

खर्हा /kharhâ/ – खरायो, rabbit, hare
खर्हाके /kharhâke/ – टकटकाउनु, to shake in order to throw out dust, to brush
खाङ्के /khângke/ – नाघ्नु, to leap, to jump over
खाच /khâcha/ – तीतो, bitter
खाट्के /khâtke/ – मिल्नु, दोस्ती गर्नु, to be adjusted, to reconcile, to meet, to join, to suitable, friendship, to be pair, to merge, to unite
खान्च/खान्च/जाल्च /khâncha/ – ताप, तातो, न्यानो, warm, hot
खान्हाक्के /khânhâkke/ –

तातो बनाउनु, to make warm or hot, heat or boil

खान्हे /khânhke/ – घाम लाग्नु, गर्मी हुनु, to be hot or warm

खाम /khâm/ – भाषा, कुरा (मगरखाम/पाड), language

खायाक/खईनीड /khâyâk/ – अस्ती, विगत, the day before yesterday, past

खालीक /khâlik/ – जति त, यति जति (तुलना गर्दा), word used in comparison of goods or subject

खास-खासटी /khâs-khasti/ – असजिलो महशुस गर्दा प्रयोग हुने शब्द, unusual feeling, odd feeling

खास्के /khâske/ – बनाउनु, to make, to be manage

खिन/खिड /khin/ – पटक, फेरी, again, once more, still

खु /khu/ – धूवाँ, smoke

खुके /khuke/ – धुवाँ निस्कनु, to be smoke

खुन्के /khunke/ – मसीनो हुने गरी टुक्रिनु, टुक्रा-टुक्रा हुनु, मसिनो हुनु, to be broken in to small pieces

खुस /khus/ – चोर, thief, robber

खुस्के /khuske/ – चोर्नु, to steal, to cheat

खुरपा /khourpâ/ – ठूलो हंसीया, big hansiyâ (kind of knife), a big sickle

खुसपालक /khusapâlak/ – पेशेवार चोर, professional thief, robber, gangstar

खेउके/खेहुके /kheuke/ – निस्कनु, to go out, to produce, to emerge

खेर /kher/ – दौड, running, race

खेरके /kherke/ – दौडनु, to run

खेरमा /khermâ/ – विस्कनु, grain spread out to dry (in the sun), disorder, disarrangement

खेरेप /kherep/ – नजीक, near

खेहवाक्के /khehwâkke/ – निकाल्नु, to make go out, to make produce, to make emerge

खोप्या /khopyâ/ – टाउलो खड्कुलो, large cooking copper-vessel with rings (to used as handle) on two sides at the rim,

खोयाँ /khoyân/ – नानी सुताउने झलुङ्गो, a kind of bamboo basket where baby is kept for sleep, a cradle

खोरली/खोरली /khorli/ – गुलेली, pellet bow

खोरहोके /khorhoke/ – लड्नु, पल्टनु, गुल्टीनु, to fall down, to lie down, to get stumbled, to be fail

खोसिक /khosik/ – तावा वा कराहीमा लागेको कालो धवाँसो, धवाँसो, fum black carbon, lamp black, a black substance formed on the back side of a pan

ख्याङ्के /khyângke/ – हलुको हुनु to be light, to be low weight

ख्याम्सा /khyâmsâ/ – घाटा, नोक्सानी, loss, deficit, diminution,

खाक्के /khwâkke/ – प्वाल पार्नु, to make hole, bore a hole

खाहाच /khwâhâcha/ – प्वाल परेको, being hole, holely, porous

ग (ga)

गराङ्के /garângke/ – उचाल्नु, to lift,

गडाम /gadâm/ – हिलो, mud, swamp

गलामफेट /galâmaphet/ – दुलही भित्र्याउने संस्कार, a ritual marriage of magar community

गलाम /galâm/ – ढोका, door

गाके /gâke/ – पिउनु, तरल पदार्थ खानु, to drink

गाङ्च /gângcha/ – शीतल, चीसो, शान्त, cool, peaceful, relaxed

गाङ /gâng/ – शान्ती, peace

गान्के /gânke/ – तर्सनु, झस्कीनु, to get frightened, to be taken aback be startled

गान/गन /gân/ – साग, साग-सब्जी, तरकारी, vegetables, green vegetables, curry

गास्या /gâsyâ/ – भतुवा, a servant whom only food is provided but not the salary, sponger; one taking means without any working; idler

गिजन/गिजान /gijan, gijân/ – खर, thatch, hay

गिट्के /gitke/ – उम्रिनु, to germinate, to reproduce

गिताक्के /gitâkke/ – उमानु, to cause to germinate, to cause to emerge, to cause to reproduce

गिन /gin/ – मुटु, मन, चित्त, heart, desire, mind, soul

गिर्रा/गर्रा /girrâ/ – सदस्य (संगठनको) पात्र, member of an organization, executive member, actor

गिरिङ्के /giringke/ – गारो

लगाउनु to make wall
गिरगिरिक /girgirik/ – माउसुली, house lizard
गुठली /guthali/ – औंठी, finger ring
गुप्के /gupke/ – तापु, to bask in the sun or heat
गुमस्था /gumasthâ/– संगठन, संघ, organization, forum
गुह्या /guhya/– सहायक निर्देशक, मारुनी/सोरठीमा रौरा पछिको व्यक्ति, Assistant director,
गेट्के /getke/ – खेलाउनु, भुलाउनु, to make playing, wasting time
गेप्के /gepke/ – निको (स्वस्थ) हुनु, to get fine, to be heal,
गेप्के /भेर्के /gepke/ – आरामै हुनु, स्वस्थ हुनु to fine, health
गेप/गेप्म /gep/ – स्वास्थ्य, health
गेर/ग्योर/गे /ger/ – सुन, gold
गेस्के /geske/– खेल्ने, to play
गेस/मीगेस /ges – खेल, game
गोहके /gohake/ – उठाउनु वा पट्ट्याउनु to roll back, to pick up
गोम्होक/गोमोक /gomhok/ – संग्रह collection
ग्याक्के /gyâkke/ – भाँच्नु to break
ग्याच /gyâch/– रातो, red
ग्याचीस/पट्टीका /gyâchis/– पत्रपत्रिका, newspaper
ग्याहोंट /gyâhont/ – चन्द्रमा, जून, moon
ग्याहाके /gyâhâke/ – भाँचिनु to be making break

ग्वामान/ग्वऊमान /gwâmân/ – पोथी, कुखुरी, hen
ग्वार्हु/मिर्हु /gwârhu/– अण्डा, डीम्ब, egg, ovary

घ (gha)

घनीड/घलिड /ghaning/ – पनि, also, too;
घा /ghâ/ – स्थान, ठाउँ (लहोको मुच घा-लाइघा), place, location
घाङ्च /ghângcha/ – अग्लो, tall, high
घाङ /ghâng/ – उच्च, supreme, highness, high, paramount
घाङ्के /ghângke/ – अग्लो हुनु, to grow high, tall
घिरीम्म /ghirimma/ – घेरेको, भुम्म जम्मा भएको हुनु, be in circle, hover round,
घिरीम्टई /ghirimtai/ – घेरीएको, आक्रान्त, चक्रव्युहमा फसेको to get into a vicious circle, closed in circle, attack in circle, be trapped in
घेउ /gheu/ – सिस्नो, nettle, giardinia heterophylla
घेरेल्के /gherelke/ – कुहिनु, सड्नु, to decay, to rot
घेरेस /gheres/ – शरीरको जुम्रा, body louse
घेल्के /ghelke/ – घेल्नु, पिछ्छा गर्नु, आक्रमण गर्नु, to surround, to follow, to attack, to encircle
घुम्व /ghumch/ – घुमेको, नुहेको, bent, crooked or curved stoop
घुम्के /ghumke/ – निहुरीनु, to bend, to bow down, to be crooked or curve, to be stoop

घोके /ghoke/ – समाउनु, पक्रनु, to catch
घोएँके /ghoenke/ – जोत्नु, to plough
घोट /ghot/ – श्रद्धान्जली, मरेको उम्कने कार्य, mourn in ritual, condolence,
घोंस /ghons/ – मौरी, bee
घोङ्सीडबार /ghongsingbâr/ – काभ्रोको रुख, a kind of tree
घोर्ली /ghorli/ – आरु, peach
घोर्प्याक /ghorpyâk/ – खुपेटो, a kind of wooden toop used for holding a sickle or knife
घोर्हा /ghorhâ/ – घोँडा, horse
घो सोक्के /ghosokke/ – रगड्नु, घर्षण गर्नु, to friction, rub
घ्याङ्सीङ /ghyângsing/– चिलाउनेको रुख, a kind of tall tree
घ्याके/घ्याप्के /ghyâke/ – यौन सम्बन्ध राख्नु, to have sexual intercourse or relationship
घ्वाट्के /ghwâtke/– ओँडल्ने (ढीँडो), बेस्सरी घोट्नु, to stir properly or tightly, to cook dish of flour

ङ (nga)

ङई /ngai/– मैले, by me
ङऊ /ngau/ – मे रो, my
ङ /ngâ/ – म, I
ङाक /ngâk/– बोली, भनाई, प्रतिउत्तर, भाषण, statement, speech, lecture
ङाके /ngâke/– मलाई, me

डाक्के /ngâkke/- बोल्नु, प्रतिउत्तर दिनु, to speak, to complain, to reply, to respond

डाहाक्के /ngâhâkke/- बोलाउनु, निमन्त्रण गर्नु, डाक्नु, to call, to invite

डार /ngâr/ - मेलापातको काम, मेलापात, काम गर्ने ठाउँ, field of cultivation, field of work, farm work

डाप्के /ngâpke/ - हान्नु, कुट्नु, to beat, to hit, to hammer

डिहीके /ngihike/ - माग्नु, to demand, ask for

डुके/मुके /nguke/ - बस्नु, to sit, to stay

डे /nge/ - काँक्रो, cucumber

डेट्के /ngette/ - पिलो घाउ निचोर्नु, to drain out pus from a boil, abscess

डेर/मेङ्गेर /nger/ - मुख, mouth, face

डेस /nges/ - पीप, pus

डोस्के /ngoske/ - हेर्नु, to look, to watch, to care, to look after

इह/इ (ngha)

इह्याँ /nghyân/ - विर्य, शुक्रकण, परागकण, sperm, semen, pollengrain

इहराप्के /ngharâpke/ - कोपर्नु, to scratch (with teeth), to scrape

इहुरके /nghurke/ - घुर्नु, to snore

इहेरके /ngerke/ - रिस उठ्नु, रिसाउनु to be angry, to temper, to be unpleasant

इहेरेक /ngherek/ - रिस,

आवेग, anger, temper, wrath, resentment

इहास /ngghâs/ - अघि, अगाडि, सामुन्ने, in front of, ahead, before in front

इहोस्के /ngghoske/ - बताउनु, to tell, to say, to disclose, to give information

च (cha)

चमचम /chamcham/ - भरखर, अहिले, just now,

चन /chan/ - बिजुली, चट्टयाड, electricity, thunderbolt, lightning

चन्डी /chandi/ - मेघको देवता, god of thunderbolt, god of cloud or rain god, a festival

चाक्के /chakke/ - जोड्नु, to plus, to aid

चाक /chak/ - जोड, addition, to do plus, connection

चाबार्या / चाङ्मर्या /châbâryâ/ - तित्रा, a kind of wild bird

चारडी/मिचारडी /chârdi/ - शरीर, कम्मर body

चाहाँ/चिहीं/ईन्हाड /châhân/ - अहिले, now

चाङ्गके/चाङ्के /chânghke/ - (१) खापैखाप गरी राख्नु, (२) बल गरी कन्नु, 1. to make heap, pile up, stack to make mass 2. to emit to low cry, to groan, to strain (as at stool)

चिउ /chiu/ - कुकुर, dog

चिक्लीमच / चिक्च / चिहीच /chikhlhimcha/- कालो, black

चिकुजा/अडीकुजा /chikujâ/ - थोरै, सानो, अलिकति, a few, a little, small (some thing),

चिक्च/चिछ /chikcha/ - कालो, black

चिघवाड/चिभाड/डिघाँसी /chighwâng/ - ऐंसेलु, raspberry

चिप्के /chipke/ - गाई भैसी दुहुनु, भिजेको कपडा निचोर्नु, to milk, to drain wet clothes

चिबर (चिर्हाट्च बढेन) /chibar/ - गाढा रातो कपडा, dark deep red clothes

चिर्हाट्च /chirhâtcha/ - रातो, गाढा रातो, red, dark red

चिर्हाट्के /chirhâtke/ - रातो हुनु, गाढा रातो हुनु, to be red, to be dark deep red

चुहुके/चुके /chuhuke/ - खोक्नु, to cough च`क` /cheke/ - काट्नु, to cut

चेक्क /chekka/ - अलिकति, a little bit, more than (comparision)

चु/डाड /chu/ - दश, ten

चे-चेस/चेस /che-ches/ - अलिकति, अलिअलि, a little bit, a few, small amount

चेटोक्के /chetokke/ - कठ्याँग्रिने जाडो हुनु, shiverin cold, chilling cold

चेलोस्के /cheloske/ - झुन्डीनु, to hange, to be suspend

चेलोक्के /chelokke/ - झुण्ड्याउनु, to hang, to suspend

चोक्च /chokcha/ - छानेको, filtered

चोङ्के/चोङ्गके /chongke/ - हतारिनु, to be in a hurry

चोमोल्हुङ्मा/चोमोलुङ्मा /chomolhungmâ/ - सगरमाथा, Mt. Everest

च्याक्के /chyâkke/ – १. ठूलो स्वरले कराउनु, २. च्यातिनु, to shout, make noise, to be rag, to be tear, to torn

च्याट /chyât/ – टुक्रा, piece

च्योड/चोड /chyong/ – जुरुक्क, उत्साह, enthusiasm, encouragement, zeal

चयो बच / बयो बच / के बच /chyokcha/ – चीसो, cold

चई/ढारनी /chhai/ – धानी, weight of 2.5 kg

छ (chha)

छरह्याके /chharhyâke/ – डुल्लु, भ्रमण गर्नु, घुम्नु, to tour, to visit, stroll

छान /chhân/ – ज्वरो, fever
छाके /chhâke/ – बिरामी हुनु, to be sick or ill

छाच /chhâcha/ – बिरामी, sick or ill person, patient

छाहाके /chhâhâke/ – गड्नु, बिज्नु/विभ्नु, to penetrat, to be buried, sunken

छाक्के /chhâkke/ – गाड्नु, to penetrate, to burry to inter

छारन-छिरीन /chhâran-chhirin/ – धुजा-धुजा, piece by piece, scraps, broken pieces

छाम/मिछाम /chhâm/ – रौं, केश, hair

छा /chha/ – नुन, salt

छाँट /chhânt/ – संकेत, नमुना, signal, model, indication

छिक्के/छ्यूके /chhikke/ – निकाल्नु, प्रकाशन गर्नु, to publish, to explore, to give birth

छिस्के /chhiske/ – हाछिउँ गर्नु, to sneeze

छिम /chhim/ – ढींकी, a wooden machine for husking rice, a kind fo lever

छिनीड/छिनीक /chhining/ – आज, बर्तमान, today, present

छुके /chhuke/ – छुनु, to touch, to contact

छुम्च/छुम /chhumcha/ – अँध्यारो, dark

छुरु /chhuru/ – चामल, rice

छुरुगन /churugan/ – बाँसको तामा वा मुना, young bamboo shoot

छुस्के /chhuske/ – छोईनु, to happen to touch, to be contact, come into contact

छेटनी /chhetani/ – जाली, net

छेन्हँ/छेन्ट(ई) /chhenhan/ – कुन्ती, कुन्तै the word used to denote ignorance

छेरीस्के /chheriske/ – पखाला लाग्नु, डराउनु, suffer from diarrhoea, to fear

छेस्के /cheske/ – नून चर्को हुन, salty, over salt, to add salt more

छो /chho/ – भात, rice, food

छोप /chhop/ – अचार, चटनी, pickle, sauce

छोसान /chhosân/ – धान, unhusked rice, rice-plant, paddy

छ्याक्के /chhyâkke/ – बाँध्नु, to tie, to restriction, to confine, to construct (eg, dam)

छ्याप /chhyâp/ – चलन, custom, practice

छ्याम्म/छ्याम्मह /chhyâmma/ – नुन नलागेको, बिलिनो, low salt (in food), not salty enough

छ्याल /chhyâl/ – संस्करण, लट, पाली, edition

छ्याहाच /chhyâhâcha/ – बाँधिएको, परिवन्ध, hindrance, obstacle, coincidence, circumstance

छ्याहाङ्म / छ्याङ्म /chhyâhângma/ – सङ्लो, to be clear, pure, transparent

छ्याप्के /chhyâpke/ – पानीले हान्नु, to splash, to sprinkle,

छवाहाक्के /chwâhâkke/ – सुकाउनु, to dry,

ज (ja)

जजा (जउ+जा) /jajâ/ – नाती, grandson

जडउ/मीभोर /jadau/ – नमस्कार, अविबादन, greetings

जडउरी/बढेन /jadauri/ – लत्ता कपडा, clothes, garments

जा/बाउजा /jâ/bâuja/ – छोरा, son

जाको/जाहाको /jâko/ – बच्चा-बच्ची, child

जाक्के(ी) /jâkke/ – मन पराउनु, रुचाउनु, to love, to like, to prefer

जाप्के /jâpke/ – (१) नाप्नु, to measure (२) मिठो वा स्वादिलो हुनु, to be tasty, sweet

जाप /jâp/ – नाप, नापो, मीठो, measurement, sweet or tasty, delicious

जाम/जामा /jâm/ – ड्रेस, पोशाक, dress, uniform

जाम्छोस्के /jâmchoske/ – रिसाउनु, to be angry, to irritate,

जाम्छो/मिजाम्छो /jâmchho/

– रीस, आवेग, anger, wrath, resentment

जारके /jârke/ – साह्रो हुनु, कठिन हुनु, to turn hard, to become difficult

जारम/जारम्ह /jârma/ – साहारो, कठिन भएको, hard, difficult, complicated

जिगा /jigâ/ – भ्याल, window

जिच/जिस्च /jicha/ – गुलीयो, sweet

जिप्म/जिप्च /jipma/ – छाएको, roofed, covered

जिप्के(ी) /jipke/ – छाउनु, to make roof, to cover

जिप /jip/ – श्रेणीबद्ध, क्रम, in order or series

जिमाक्के /jimâkke/ – टाँसो लाईदिनु, जिम्मामा दिनु, हस्तान्तरण गर्नु, to give handover, to give take hold

जिम्के /jimke/ – समाउनु, पक्रनु, to catch, to take hold, to grasp

जिम्मा /jimmâ/ – जिम्मेवारी, responsibility, duty,

जिलउ/जिलौ /jilau/ – हवस्, धन्यवाद, thanks, O.K.

जीवाक /jiwâk/ – जीन्दगी, जीवन, life, living, livelihood

जीवाट /jiwât/ – सजीव, जीव, life, living being,

जीवाटाक /jiwâtâk/ – चिकित्सक, doctor, physician, surgeon

जु /ju/ – काँडा, thorn

जुङकुट /jungkut/ – प्रयाश, try, effort, attempt

जुरके /jurke/ – चुहुनु, to

leak, to drip

जुरुक्के /jurukke/ – चुहाउने, to cause to leak, to cause to drip, ooze

जुहार /juhâr/ – बिन्ती, माफी, request, excuse, pardon

जेउली/ज्युली /jeuli/ – जोडी, pair

जेस्के(ी) /jeske/ – सुहाउनु, मिलेको हुनु, to suit or be suitable, to match

जोके /joke/ – पोल्नु, to burn

जोस्च /joscha/ – तातो, न्यानो, पोलीएको, warm, burnt, hot

जोस्के /joske/ – पोलिनु, to burn into, to burst in to flame

जोके /joke/ – पोल्नु, to burn to fire, to inflame

जोड/जुड /jong/ – किल्ला, गढ, मोर्चा, border post, fort, fortress, frontier,

जोमक्के /jomakke/ – आगो सल्काउने, to light a fire, to cause to burn, to light

जोहा /johâ/ – भाग्यो, to ran away, eloped, escaped,

जोहो /joho/ – व्यवस्था, योजना, जतन, management, monitoring, planning

जोहोके /johoke/ – भाग्नु, to escape, to elope, to run away

ज्याके /jyâke/ – खानु, to eat

ज्याक्के/आरज्याक्के /jyâkke/ – बाटनु, making rope, to plaining (hair, string), to comb hair

ज्याट /jyât/ – खानेकुरा, food

ज्याहाके /jyâhâke/ – कुँदनु, बुझा खोप्नु, काष्ठकला गर्नु, to decorate or make art in wood, inscribe

भ (jha)

भबा /jhabâ/ – ठूलो बा, elder uncle

भा /jhâ/ – माटो, भूमी, soil, land

भाँकरा /jhânkrâ/ – थाँगा, wooden support for climbing creepers

भाँटा /jhântâ/ – जाँतो, grinding machine made of stone

भाल्के /jhâlke/ – भरनु, to go down, to fall downward

भास्के /jhâske/ – धुलो हुनु, धुलो-मैलो हुनु, to be dusty

भिरु /jhiru/ – कटुस, chestnut, castanopsis hystrix

भुरुप /jhurup/ – समुह, संगठन, group, collection

भुस /jhus/ – भुत्ला, अनावस्यक रौं, Soft feather, unnecessary hair

भेँजा/भीँजा /jhenjâ/ – भीँजा दाउरा, small pieces of dry wooden

भेर्के/गेप्के /jherke/ – सचेत, स्वस्थ हुनु, सन्चै हुन, to be healthy, fine, good health

भेर्च/गेप्च /jherke/ – सचेत, स्वस्थ, healthy, fine, good health

भेरलुड/भिरलुड /jherlung/ – असिना, hailstone

भोर/मिभोर /jhor/ – नमस्ते, ढोग, greeting, good mornig /afternoon /evening etc

भोर्के /jhorke/ – ढोग गर्नु, to do greeting

भोरमीन /jhormin/ – नमस्कार, greeting, eg. good mornig /afternoon /evening etc

भोङ्के /jhongke/ – सफा हुनु, स्पष्ट हुनु, to be clear, to be clean

भोर्होके/भोरोके /jhorhoke/ – जम्मा हुनु, भेट हुनु, to meet, assemble, to gather

भोस्के /jhoske/ – हतार हुनु, to hurry, to make haste

भोस/मिभोस/भोस्च /jhos/ – हतार, hurry, haste, rashness

भ्यामोई /jhyâmoi/ – ठूली आमा, elder aunt

ञ (ña)

मगर भाषा तथा भोट बर्मेली भाषाको व्यञ्जन वर्ण जुन यँ जस्तो सुनिन्छ तर फरक छ। यो व्यञ्जन मगर ढुटको बर्ण पहिचान गोष्ठीमा छुटेको पाईएको छ। this consonant is purely related to Magar dhut language & other tibeto-bermin language. This is missed in magar alphabet.

जाँभु /ñānbhu./ – ईन्द्रेनी rainbow

जाँङ्नास /ñanngnās/ – कुहो, लुगाफाटामा टाँसिने कुहो, a kind of sharp pointed grass fruit or flower which become sticks to clothes

जाँबीर /ñānbir/ – सुन्तला, (हेर्नुहोस यामबीर), orange

जन्के /ñanke/ – विवाद गर्नु to quarrel, to debete,

जनात्रन /ñanāñan/ – वादविवाद, debate

जाक्के /ñākke/ – दाबु, कुल्चनु to press down,

ट (ta)

टक्के /takke/ – सहनु, खप्नु,

खट्न सक्नु, to tolerate, to bear, to endure, to work hard

टडीन्च /ढिन्च /tadincha/ – उस्तै, जस्तो (तुलना गर्दा), looks like, same, such as

टनाक्के /tanākke/ – देखाउनु, निर्देशन दिनु, to show, to direct, to expose

टमास न /tamâs na/ – एकदमै, एकोहोरो, ढिपी, obstinacy, persistence, stubbornness, to be partial

टा /tâ/ – रे, expression of uncertainty

टाक्के /tâkke/ – १. पुग्नु, २. सहनु, खप्नु, खट्न सक्नु, to reach, to arrive, to fulfill one's wish, to tolerate,

टाङ्मा /tângmâ/ – ओछ्याउने कुरा, डसना, bed foam, mattress

टार /târ/ – जति (प्रत्यय, जस्तो: सके जति-हेक्टर), the suffix word used to denote 'as possible as'

टालु/मिटालु/लु /tâlu/ – टाउको, खप्पर, head, skull, face

टाहाँ/मिटहाँ /tâhân/ – निधार, अनुहार, fore head, face

टाहाके /tâhâke/ – पुर्‍याउनु, to deliver, to convey, to carry out

टाहुट /tâhut/ – भार, बोभ, burden, unnecessary

टि/कि/की /ti/ – कि, or, either, either or, word used to denote question or doubt

टि स्या नी ड / टि स्या म /tisyâning/ – हिंजो, yesterday

टुक/मिटुक /tuk/ – पेट, abdomen, stomach

टुगा /tugâ/ – तारा, star

टुन/साड /tun/ – सात, seven

टुन्च /tuncha/ – छोटो, short

टेछो /techho/ – मास, मासको दाल, a kind of black or brown lentil, pulse

टेर्हेन्के /terhenke/ – ठिहिर्याउनु, very cold, to freeze,

टेसर/ग्वाही /tesar/ – साक्षी, ग्वाही, witness

टोङ्के /tonghke/ – अडीनु, उभिनु, भौँकिनु, to halt, to stop to stand still, to depress

टोरोस्के /toroske/ – उभिनु, to stand up, to erect

टोको /toko/ – रुपमा, गरेर (अनुकरण), this way, like this

ट्याङ्च /tyângcha/ – उज्यालो, bright, clear, cheerful, light

ट्याङ्ग्लुङ /tyânglung/ – हसीया वा धारीलो हतियार उधाउने ढुङ्गा, a kind of stone sharpen the edge of a knife or blade

ठ (tha)

ठकन/ठगान /thakan/ – ठाउँ, place, address

ठाक्के /thakke/ – गाड्नु, डुबाउनु, to bury, to penetrate, to enter, to make sink, to drown

ठाप्के /thâpke/ – पाइला राख्नु, टेक्नु, to take support on, to rest on, to set feet on,

ठाप /thâpa/ – भन्‍याड, लिस्नु, पाईला, ladder, staircase, footstep

ठिर्हके /thirhke/ – लामो समय सम्म कायम रहनु, being for long time

ठुट्के /thutke/ – सफा गर्ने,

माभने to clean

ठुरी /thuri/ – चिठ्ठीपत्र, letter, corresponding letters

ठुरके/ठुरहके /thurke/ – सामान समाउनु, पुऱ्याउनु, पुग्न दिनु, to catch, to take hold of

ठूवा /thuwa/ – दोहोरी, duet song sung inf form of question and answer, a folk culture

ठोक/मेठोक /thok/ – थूक, saliva, spittle,

ठोक्के /thokke/ – थुक्नु, to spit, to throw spital, clear the throat

ठोन्के /thonke/ – आडेस लागनु, to take support of something, lean

ठ्वा /thwâ/ – ओछ्यान, बिस्तारा, सुत्ने ठाउँ, bed, bed room

ड (da)

डमाली /damâli/ – सहपाठी, peer group, colleagues

डाङ्गा /dânggâ/ – लौरो, stick

डाठूप्के/डाडूप्के /dâthupke/ – पिटनु, कुटनु, to beat, to hit

डाप्के /dâpke/ – जुध्ने, to fight, to strike together

डापाक्के /dâpâkke/ – ठोक्काउनु, जुधाउनु, to collide, to strike together

डाबरोङ्के /dâbarongke/ – संघर्ष गर्नु, to struggle, to face challenge

डाबरोङ /dâbarong/ – संघर्ष, struggle

डी /di/ – पानी, खानेपानी, water, drinking water

डिघाँसी /चिभाड /चिघवाड /dighânsi/ – ऐंसेलु, raspberry

डिन्हके /डिन्के /dinhke/ – पाउँनु, पत्ता लागनु, उपलब्धी हुनु to get, to achieve, to find out

डिपलाम /dipalâm/ – मूलवाटो, highway, main road or way

डीबु /dibu/ – बादल, cloud

डीस्के /diske/ – पातलो हुनु (तरल), to become watery, to have/contain low concentration

डीस्च /discha/ – पातलो (तरल), watery, low concentration (liquid), dilute

डीस्या /disyâ/ – माछा, fish

डिहीके /dihike/ – विश्वास गर्नु, पत्याउनु, to believe, to trust, to have faith

डु /du/ – कीरा, insect, microbes

डुके /duke/ – कीरा पर्नु, infection, insect

डुङ्के /dungke/ – कुटनु, ढिँकी कुटनु to beat

डुङ्गा/मिडुङ्गा /dunggâ/ – घाँटी, neck, throat

डुट्चई /dutchai/ – पछ्याएर, following,

डुट्के /dutke/ – पछ्याउनु, to follow,

डुन्च /duncha/ – धमीलो, muddy, dim, misty

डुन्के /dunke/ – धमीलो हुनु, to be muddy or dirt, to be dim, to be misty

डुनुक्के /dunukke/ – धमील्याउनु, to make muddy or dirt, to dim, to misty

डुमपाक /dumpâk/ – कंगाल,

poor, very poor, penniless

डुम्के /dumke/ – सकिनु, to finish, to have end

डुम्हाक्के /dumhâkke/ – सक्याउनु, तुर्नु, to finish, to come to an end, conlude

डुस /dus/ – सहयोग, help, aid, **डुस्के /duske/** – सहयोग गर्नु, to help, to give aid, assist, donate

डुहुच /duhucha/ – हानेको, घोंचेको, to hit, to smite, to give blow (by wih thorn & horn)

डुहुके /duhuke/ – हान्नु, घोंच्नु, to hit, to smite, to give blow (by thorn & horn)

डेके/टेके /deke/ – भन्नु, to say, to speak

डेहाक/ड्या /dehâk/ – भने, the word used in if clause

डो /do/ – लिङ्ग, penis

डोकाहा /dokâhâ/ – अभागी, unfurtune, unlucky, unfortunate

डोर /dor/ – दाहीने, right

ड्याम्बु /dyâmbu/ – कुहीरो, fog, mist, haze

ढ (dha)

ढम्म /dhamma/ – धर्म, religion

ढम्सुट /dhamsut/ – गीठा, a kind of edible yam (usually found in a jungle)

ढरी /dhari/ – पनि, too

ढरी /dhari/ – छेऊ, किनारा, बिट, edge, margin

ढाकर /dhâkar/ – डोको, a kind of basket made from bamboo, a wicker basket

ढाकरे /dhâkre/ – भरीया,

विदेशी सेनामा भर्ती नभएको लोग्ने मानिस, porter, a man who is could not joined in army (in Magar & Gurung culture but today meaning has changed)

ढाके /dhâke/ – जल्नु, to lit, to light, to be burn

ढाँचा /dhâncâ/ – नमुना, नक्कल, model, copy, sample, perspective

ढी /dhi/ – विश्वास, belief, trust

ढिके /dhike/ – गाली गर्नु, to blame, to rebuke, to do mis-treatment, to abuse

ढिन्च /dhincha/ – उस्तै, जस्तै, like, such as

ढुक /dhuk/ – कुरा, विचार, बात, conversation, , subject-matter, opinion, view

ढुट /dhut/ – भाषा, language

ढुप पाहाके /dhup pâhâke/ – सीको/नक्कल गर्नु, to copy, to learn, to imitate

ढुम्के /dhumke/ – टिप्नु, to pick, to pluck

ढुस्के /dhuske/ – धकेल्नु, to push, push up,

ढेनाम /dhenâm/ – उकालो, माथी, uphill, upward slope, upward

ढेमफेन/ढेम /dhemphen/ – उत्तर, north, north direction

ढेस्च /dhescha/ – मोटो, fatty, fat, obecity

ढेस्के /dheske/ – मोटो हुनु, मोटाउनु, to become fatty, to be obese

ढोके /doke/ – मक्कीनु, गल्नु, to waste way, to wear out, to decay

ढोली /doli/ – दमै, सिलाउने

मानिस, tailor, a caste of Nepal
ढोच /docha/ – मक्कीएको, गलेको, to waste way, to wear out, to decay

ढ्याङ्ग /dhyâng da/ – तर, तर पनि, but, however, although

न (na)

नडी/नाङ्गी /nadi/ – नदी, river

नम /nam/ – आकाश, ब्रम्हाण्ड sky, universe, space, the heavens

नमखान/नाङ्खन /namakhân/ – सूर्य, घाम, sun

नमचन/नमचढ्याङ्ग/namachan/ – चट्याङ्ग, मेघ, thundring, lightning

नमस /namas/ – पानी (आकाशे) , वर्षा, rain, rain water

नम्सु/नाम्सु /namsu/ – हावा, हुरी, air, wind

नमसोस/नमचोस /namasos/ – पसिना, sweat

नाक्को/नाको /nâkko/ – हजूर, तपाईं, you (in respectin condition)

नाङ्ग /nâng/ – तँ, you

नाङ्काट्या /nângkâtyâ/ – नाङ्गौ, naked, without clothe, nude

नाना/डाई /nânâ/ – दिदि, elder sister

नाम्या /nâmyâ/ – तरुल, yam

नामच /namcha/ – गन्ध चलेको, गन्हाएको, smell, with bad smell

नाम्के(ी) /namke/ – गन्ध चल्नु, बसाउनु, गन्हाउनु, to smell

नार्के/ढिके /narke/ – गाली दिनु, सराप्नु, to blame, to rebuke, to do infame, to do mis-treatment,

निखासी /nikhâsi/ – डरपोक, डरछेरुवा, timid, cowardly, not outspoken & smart

निङ्गारई /ninggârai/ – क्रमशः, cronological order, serially

निचन्न /nichanna/ – शून्य समय, आनन्द, empty, vaccant, zero or pleasure

निबा/पुसाई /nibâ/ – फूपाजु, पुसाजु, father's sister's husband

निमाहा /nimâhâ/ – अवला, असक्त, गरीब, handicap, dispassionate, poor

निम्याक/निमेक /nimyâk/ – ज्याला, तलब, wages, salary, remuneration, daily wages

निमा/निनी /nimâ/nini/ – फूपू, father's sister

निरन्डी /nirandi/ – निर्मल पानी, नारायणी, clean water, narayani river, crystal clear water

नुङ्के/नुहुके /nungke/ – जानु, to go, to leave (up or upward or higher place)

न्ह/नु (nha)

न्हङ्गली /nhanggali/ – नाङ्गलो, सुपो, winnowing-tray (made from bamboo)

न्हाँ/मीन्हाँ /nhân/ – नाक, nose

न्हाल्के /nhâlke/ – खाली हुनु (भाँडाकुँडा), रीक्त हुनु, to empty, to be vaccant

न्हीस /nhis/ – दुई, two
न्हुकके /nhukke/ – पिस्नु, to grind, to powder
न्हुन-न्हुन /nhun-nhun/ – पछि पछि, following, backward
न्हुन /nhun/ – पछि, backward, backside, behind
न्हेट/हँट /nhet/ – गाई, cow

प (pa)

पल्भक-पल्भई /paljha-paljhai/ – बाराम्बार, recurrent, frequently, repeatedly
परीस्के /pariske/ – पर्नु, संगलग्नता हुनु, to occur, to join, to combine, to happen
परीस्ले/पर्डीस्ले /parisle/ – पर्छ, see pariske
पाके /pâke/ – खोज्नु, to search, to find out,
पाक्च /pâkcha/ – टर्रो, tasteless, bitter, unpleasant taste
पाङ/पाँ /pâng/ – कुरा, भाषा (मगरखाम), language
पारम् /pârma/ – कितान गरेर, दक्ष, सन्तुलित, balanced, qualified, marked, fixation, specified, determination,
पार्के /pârke/ – सन्तुलित हुनु, दक्ष, to be balanced
पार/टूलो /pâr/ – किलोकाँटा, जोखने मेसीन, weighing machine
पारलाक /pârlâk/ – पारी, पारीपट्टी, the opposite side, next side, across, the side beyond
पाल्हीपा /pâlhipâ/ – बर्तमान पाल्पा, palpa district, older name of present palpa

पाल्ही /pâlhi/ – स्कूल, शैक्षिक सम्प्रदाय, मगर ढुटको सम्प्रदाय, school, university, educating place, a group of Magar language
पाहान्के /pâhânke/ – खोज्नु जानु, to go search, to go find out, set out for a search
पाहाकके /pâhâkke/ – सिकाउनु, to teach
पाहाली /pâhâli/ – छानो, पाली roof, the lower part of a thached roof
पाहाके /pâhâke/ – सिक्नु, to learn, to train
पाहुर /pâhur/ – उपहार present, gift, souvenir
पाङ्दुर /राङ्क्वा /मरामछो /pângdur/ – कोदो, millet
पिङ्गार/पिङ्गार /pingtâr/ – भरी, भर(जस्तै: देशभर), full, all over,
पिङ्के /pingke/ – भरीनु, to fullfil, to be full
पिनीकके /pinikke/ – भराउनु, fill something with
पिर्हौली /pirhâuli/ – पिङ्ग, swing
पिल्याप /pilyâp/ – पुर्लुक्क, a kind of looking style, or looking once or looking by opening and covering eye lid, wink, glance
पिहीन /pihin/ – भोली, tomorrow
पुन्के /punke/ – लड्नु, to fight, to conflict, to be in battle
पुङ्ग /pung/ – भाग, हिस्सा, share, division, portion,
पुङ्के /pungke/ – बाँड्नु, to divide

पुरुङ्के /purungke/ – कोपिला हाल्नु, to budding, to come out a bud
पुरुट्के /purutke/ – चिथर्नु, कोतर्नु, to scratch, to lacirate
पुहुके /puhuke/ – लगाउनु, ओढ्नु (टोपी वा टाउकोमा कुनै कपडा ओढ्नु), to wear (cap or any clothe on head), to wrap, to cover
पेउलाक/पिउँराक /peulâk/ – पीहीन गोरक (पू.म.), भोली बिहान, tomorrow morning
पेचेकके /pechekke/ – च्याँप्नु, दमन गर्नु, to dominate, to press
पेच्चेके /pechheke/ – च्याँपीनु, दबिनु, to be in press, become in exploitation,
पेचेट्के /pechetke/ – च्याँप्नु, अँठ्याउनु, to press, to squeeze
पेलीस /फोलीस /pelis/ – विदेश, a foreign country
पोडा /podâ/ – अगेना, fire place
पोहोनी /pohoni/ – दलित, अछुत जात, a social group consisted untouchable on Nepal & india
प्याक्के /pyâpke/ – रोटी डाम्नु, ढुङ्गा छाप्नु, to pave

फ (pha)

फट्टुर /phattur/ – आरोप, नभएको आरोप, blame, accuse,
फ्याप/फर्याप /pharyâp/ – आरोप, blame, accuse,
फलाकके /phalâkke/ – भाषण गर्नु, प्रबचन दिनु, to give lecture, to deliver a talk or speech

फस्के /phaske/ – फुकनु, चोखिनु, स्वतन्त्र हुनु, to be free, to be unfasted, to be loose
फसाक्के /phasâkke/ – फुकाउनु, to set free, to set openness, to let loose
फाटपुहुट्या / फाटपुहुट /phâthputyâ/ – फुटकर, re-tail
फाप्के /phâpke/ – लाभ हुनु, फाप्नु, to be benefit, to be furtune, to be favoured key, luck
फाल्के /phâlke/ – लामाधामी बस्नु, नहुने फत्तु र बोल्नु, shamanism culture, speaking false in high voice or shouting, to chatter
फालकाके /phâlkâke/ – हाम फाल्नु, हुर्रीनु to jump into down, believe in blindly
फाल /phâl/ – हाम, हाम फाल्नु, act of jumping down off,
फास /phâs/ – सिरक, ओढ्ने, quilt, blanket
फिच /phicha/ – हरीयो, green
फिस्च /phischa/ – हरीयो, green
फिटा /phitâ/ – नाप्ने टेप, measuring tape (length)
फिफनीच /phiphicha/ – हराभरा, हरियाली, greenery
फिन्हके /phinhke/ – पकाउनु, to cook
फुक्का /phukkâ/ – स्वतन्त्र, उदार, free, liberal, independent
फुके /phuke/ – मिच्छीनु, दिक्क हुनु, to be irritated, to be vexed
फुच /phucha/ – मिच्छीएको, दिक्क भएको, sadness, agitation, to be irritated, to be vexed
फुटाक्के /phutâkke/ –

मीच्छ्याउनु, to tire of, irritation,
फुट्च /phutcha/ – पल्टेको, ढलेको, laid down, fall down, decline
फुट्के /phutke/ – पल्टनु, ढल्नु, to lie down, to fall down, decline, to pass way
फुन्के /phunke/ – जन्मीनु, उत्पत्ती हुनु, to be beginning, to be birth, to production
फुन्च याक /phuncha-yâk/ – जन्म दिन, birthday
फुस्के /phuske/ – ढाल्नु, रुख काट्नु, ढलाउनु, to fell, to hew, to cut a tree
फुरम्हास /phurmhâs/ – खर्च, अनावश्यक खर्च, expenditure, unwanted expense, waste of money
फुहुके /phuhuke/ – मूल फूट्नु, पानी उम्नीनु, to discharge of water from source or origin
फेन /phen/ – दिशा (जस्तै पूर्व), direction (eg. north, east etc)
फेर / फेरफेन /phe / – पूर्व, east, east direction
फेन्नाम /phennâma/ – तेर्सो, सिधा, plain, horizontal, straight
फेरके /pherke/ – उदाउनु, to rise
फोके /phoke/ – खोल्नु, to open
फोक्सीङ /phoksing/ – सालको रुख, सखुवा, shorea rubusta, a kind of tall tropical tree with strong wood
फोको /phoko/ – अरु, अरु मान्छे वा असम्बन्धीत मान्छे, unconcerned related people
फो न्हो के / फो न्भो के

/phonrhoke/ – उफ्रनु, to jump, to leap, stunt
फोरलोक /phorlok/ – टुक्रा, चोईटा, big piece, chunk,
फोस्च /phoscha/ – फक्रेको, फुलेको, flowering, blossom, open
फोस्के /phoske/ – फक्रिनु, फुल्नु, खुल्नु, to flower, to blossom, blooming
फोरलोकके /phorlokke/ – चीरा पार्नु, टुक्रा पार्नु, break into small pieces
फ्याक्के /phyâkke/ – चल्ला काट्ने, बोक्रा उक्काउनु, to hatch, to out cover, to peel of vegetables
फ्याहके /phyâhake/ – लाम्चो गरी चिरीनु, जन्मपछि आँखा खोल्नु, चिरीनु, to split or cleaved, to be torn

ब (ba)

बडाप / बराप /badâp/ – खरानी, ashes,
बडापहान /badâp-hân/ – सगुन, omen, potent
बढनी /badhani/ – कुचो, broom, mop, sweeper
बढेन / बढीन /badhen/ – लुगाफाटा, कपडा, clothes, clothing, dress
बाउजा / जा /bâujâ/ – छोरा मान्छे, छोरा, male, son
बाङ /bâng/ – टार, खोला वा नदी किनारको सम्म जमीन, बस्ती, plane land along the river bank, river basins, village
बाट्के /bâtke/ – बसाल्नु, to cause to sit, to cause to settle, to arrange rule or order

बाहाच /bâhâch/ – बसेको, अडीएको, स्थीर, stopped, permanennt, halt, stand till
बाहाके /bahake/ – अडीनु, र केकिनु, to stop, to halt, to stands till
बिमलीक / भौबली /bimlik/ – जूनकीरी, fire fly or moth, glow-worm
बिभाङ /bijhâng/ – बँगैचा, garden
बिबल /birabal/ – लोग्ने छोराले कान छेंडेर लगाउने सुन वा चाँदीको कुण्डल, a kind of ear ring used by males
बीर /bir/ – निबुवा, अमिलो, a kind big lemon
बीरच /bircha/ – अमीलो, acidic, sour
बिरी /biri/ – नाम्लो, a band (made from jute tread) used to place round on one's forehead when carrying loads on the back
बिर्हीच /birhicha/ – डराएको, afraid, frightened
बिर्हीके /birhike/ – डराउनु, to be afraid,
बिरीटके /biritke/ – डराउन दिनु, to cause to fear, to cause to afraid
बिरीचोट /birichot/ – डरपोक, timid crowdly
बिर्हीन्के /birhinke/ – पठाउनु, to send, to despatch
बुल /bul/ – सर्प, snake
बुलुङ्गा /bulunggâ/ – बाम माछा, a kind of fish (that looks like a snake)
बुके /buke/ – बोक्नु, लगाउनु (टीकाटालोको सन्दर्भमा), to carry,

to lift
बुसाक्के /busâkke/ – बोकाउनु, to casue to carry, to cause to lift
बुरुक्के /burukke/ – काम्नु, to caused to convulsion, to cause to chills, , to shiver, to tremble
बेन /ben/ – दिसा, गुहु, टट्टी, faeces, stool, excreta
बेस्काम /बेस्काड /beskâm/ – रोटी, bread
बोई /boi/ – बुबा, (कुनै कुनै मगर गाउँमा आमालाई भनिन्छ) father, daddy, (also, mother in some magar villages)
बोके /boke/ – सेतो हुनु, to be white
बोक्के /bokke/ – फाप्नु, भाग्य हुनु, to be luck, favour of luck
बोक्च /bokcha/ – फापेको, to bring good luck, to be aspicious, beneficial
बोच /bocha/ – सेतो, white
बोचे /boche/ – सेते (पू.म.), white male
बोपरा /boparâ/ – कठै, बरा, बिचरा, a word used to express sympathy, pity, kindness, help-less, poor, pitiable
बोमस्या /bomasyâ/ – कुभिण्डो, a kind of white ground-melon, benincasa cerifera
बोमी /bomi/ – सेती (पू.म.), white female
ब्यास्के /byâske/ – सृजीत हुनु, उम्रनु, पानीको मुल उम्रनु, to be create, to be germinate, to spring up, to bubble up (water)

भड्कोस /bhadkos/ – मनोकाँक्षा, आकाँक्षा ambition, wish, expectation,
भड /मिभड /bhad/ – मन, ईच्छा, आकाँक्षा, mind heart, soul, desire, wish, opinion, intention
भर /bhar/ – मात्र, विश्वास, पुरै, believe, trust, faith
भराक्के /bharâkke/ – चुडनु, चुडीनु, to break (rope), to snap
भसुरा /bhasurâ/ – जेठाजू, husband's elder brother
भाँवुसी /bhânbusi/ – दुसी, fungus
भाके /bhâke/ – छुट्टीनु, to be separate, to be deivision,
भाक्के /bhâkke/ – छुट्टयाउनु, to separate, to devide,
भाट्के /bhâtke/ – फुटनु, to crash, to break, to crake, to have a dispute, to perforate
भिन्टा /bhintâ/ – संसार, the world, universe
भिस्के /bhiske/ – छोडनु, खुस्काउनु, प्रक्षेपण गर्नु, to release, to miss, to launch a missile
भुरके /bhurke/ – उडनु, to fly
भेसलोट /bhesalot/ – चिप्लेटी, flat sloping stoneor wood on which children enjoy sliding down, a flat sliding used by children for play,
भेजा /bhejâ/ – सहकारी संस्था, गुठी, सामुहीक हीतको आर्थिक, धार्मिक वा सामाजीक ब्यवस्था, co-operative, group or community work
भेरके /bherke/ – चप्पल वा जुता लगाउनु, भिर्नु to wear shoes or sandal, to put on, to accept unwillingly

भ (bha)

भेर्हा /bherhâ/ – भेंडा sheep, ram, lamb

भेरेक्के /bherekke/ – भिराउनु, लगाईदिनु (खुट्टामा), to cause to wear, to cause to put on, to compel to accept

भोरोम्के /bhoromke/ – घोल्नु, मिसाउनु, to prepare solution or mixture,

भ्याके/भ्याट्के /bhyâke/ – सकीसक्नु, to finish, to end, to complete

भ्वारी/भुमरी /bhwâri/ – चक्रब्यूह, भुमरी, whirl, whirlwind, whirlpool, swirl, whirl (of hair)

म (ma)

म /ma/ – नाई, होइन, न (नकरात्मक), no, not

मचा/मोचा /machâ/ – केरा, banana

मड्डा /maddâ/ – रक्सी, जाँड, alcohol, wine etc (used in tanahun district)

मदुस /madhus/ – काठको बाकस, a wooden boxe (a wooden handi craft)

मढी /madhi/ – सम्म वा समतल जमीन (मढेस – मढी+लीस), मढेस, तराई, plain land, terai

मद्दयो /madhyo/ – साँच्चै (निपातको रुपमा प्रयोग गर्दा) a preposition to denote is true or not, whether or not true

मन्द्रु /mandru/ – विरामी, रोगी मानिस, sick, patient, ill person

मा /mâ/ – नाई, होइन, न (शब्द वा क्रियालाई नकरात्मक बनाउने

उपसर्ग जस्तै : माजाट्के मारुङ्के आदि), no, a preffix used to make nagative e.g. mâjâtke, mârungke,

माजाक्के /mâjâkke/ – नरुचाउनु, घृणा गर्नु, to hate, to dislike, not to prefer or favour

माठा /mâthâ/ – पटुका, पेटी, belt, cloth tied round the waist

मानाम/माङ्नाम /mânâm/ mângnâm/ – सपना, dream

मानमान /mân mân/ – आईमाई, प्रौढ महिला, woman, adult female (usually married)

मारके/मारहके /mârhke/ mârhke/ – सानो हुनु, to become small, to be polite/humble

मारच /mârch/ – सानो, small

मा-मारच /mâ-mârch/ – स-सानो-सानो, स-सानो, small,

माल्के /mâlke/ – गोडमेल गर्नु, भारपात हटाउनु (खेतीबाट), to take out weeds from the ground to weed and dig round plants

मासटाप /mâstâp/ – पुरुष, पुरुषत्व, भद्रभलाद्मी, male, masculinity, gentleman

मास्टो /mâto/ – नारी, female, lady, woman

मासवार /mâsabâr/ – कार्यक्रम, programme, project, scheduled activity, timetable

मासवार्या /mâsabâryâ/ – (१) उद्घोषक, प्रस्तोता (२) कार्यक्रम आयोजक, announcer, organiser, anchor, Master of ceremony

माहाभा/मिमाहाभा /mâhâjhâ/ – श्रीमती, स्वास्नी, आईमाई, wife, spouse

माह्योक/म्हायोक /mâhyok/ – नामर्द, डरपोक, effeminate, cowardly, impotent

माहाभा जा/नान्जा /mâhâjhâ-jâ/ – छोरी, daughter

माहारे /mâhâre/ – गोठाला, cowherd, shepherd

मीक/मिमीक /mik/ – आँखा, निद्रा, eye, sleep, slumber

मिगुर /migur/ – सभापति, अध्यक्ष, प्रमुख, president, chairman, chairperson

मिघ्या /mighyâ/ – माझ, बीच, in between, at the centre, middle, interval, intermediate

मिडाँक/डाँक /mingânk/ – शब्द बोली, speech, word, statment, dialect, language

मिभार /mijhâr/ – ठूलो, बरीष्ठ, मुखिया, जेठो, elder, senior, chieftdom

मिटगाड/मागाड /mitgâng/ – अशान्ति, disturbance, restlessness, no peace

मिढीर /midhir/ – किरण, ray, light ray

मिनाम /minâm/ – नयाँ, new, novel

मिनाप/नाप /minâp/ – सिङ्गान, mucus produced from nose

मिन्हाम /minhâm/ – समथल, समतल जमीन, plane land,

मिफुड/मिफुड/फुड /mipurung/ – कोपीला, bud, a newborn

मिबा/मिबु /mibâ/ – नाईके, नेता, नायक, chieftdom, president, chief

मिभड/मन /mibhad/ – मन, बिचार, mind, heart, soul, wish,

intention, opinion
मिम /mim/ - चराको गुँड, nest
मिर्कीन /mirkin/ - नड, नडग्रा, nail
मिरटुम /mirtum/ - जरा, फेद, root, base, bottom, foot of mountain
मिर्का /म्यार्का /स्यार्का /mirkâ/ - जरा, root (of tree)
मिराङ /mirâng/ - मुल्य, भाउ, price, value, rate
मिरहाङ /mirhâng/ - सिङ्ग, सिङ (गाई, भैसी, जनावर आदिको), horn
मिर्हु /ग्वार्हु /gwârhu/ - अण्डा, डीम्ब, egg, ovary
मिल्हा /ल्हा /milhâ/ - पात, leaf
मिल्हुम /milhum/ - खोया, कोया, बीयाँ, inner hard part of fruits (or seed of fruits)
मिवाट /miwât/ - फुलारु, फुल्लै गरेको, to be flower, to be bloom, to be ripen, to turn grey (e.g. hair)
मिसी /मासीच /misi/ - अमर, undying, immortal, eternal
मिसाक्के /misâkke/ - सुताउनु, छलकपट गर्नु वा धोका दिनु, to cause sleep, to cause to asleep, to provide lie, to give fraud, cunning
मिस्के /miske/ - सुत्नु, निदाउनु, जागरुक नहुनु, to sleep, to fall asleep, to be numb (muscles of limbs), not to aware
मिस्या /misyâ/ - फल, fruit, result, gain, profit, testicles
मिही /हीउ /mihi/ - रगत,

खुन, blood
मुके /muke/ - बस्नु, रहनु, to sit, to stay, to lay down
मुठहार्या /muthâhâryâ/ - ज्ञानी, ध्यानी लामा, तपस्वी, ascetic, engaged in penance, devotee, anchorite
मुसेटी /museti/ - काकी (आमाको दिदि बहिनी) वा क्षमातिरबाट लाग्ने साईनो, a kinship relating to aunt
मुसी /मसी /क्षमा /musi/ - काकी, aunt, mother's sister
मुल्हीन /mulhin/ - भोकै, भोकमरी, being hungry, feminine, desire for food, hunger, not having food
मेखे /mekhe/ - आन्द्रा, intestine
मेङ्गेर /mengger/ - मुख, mouth, face
मेजे /meje/ - कान्छो, सानो (पू.म.), younger
मेट /met/ - तरकारी, curry, green leafy vegetable
मेठरलक /metharalak/ - अर्थ, माने, meaning, dictionary, in other words
मेमेरेक /मेम्हेरेक /memerek/ - पालुवा, newly grown leaf, sprout, shoot
मेरेट /रेट /meret/ - हाँसो, laughter, laughing mirth, joke
मे लीस (मे ल्लहो + लीस) /melis/ - स्वदेश, one's country, nation, motherland
मेल्ला /लाहा /mellhâ/lâhâ/ - आफु, self, oneself
मेल्लहो /mellho/ - आफ्नो, belongs to self or oneself, one's own

मेल्लहो /melho/ - खिल, माहुरी वा अरिङ्गाल आदिको खिल, sting of hornet or bee
मेस्के /meske/ - मुख धुनु, washing face or mouth
मोई /moi/ - आमा, माता, मुमा, mother, mummy
मोइ-भग /moi-jhâ/ - मातृभूमी, birth-place, nation, mother-land
मोखर्या /mokharyâ/ - हास्य व्यङ्ग्यकार, नाटक वा चलचित्र आदिमा हँसाउने पात्र, comedian
म्याँ /myân/ - तीर (धनुषकाँडको), धनुकाँड arrow
म्याङ्के /myângke/ - चाख्नु, स्वाद लिनु to take taste

म्ह/मु (mha)

म्हाँ /mhân/ - घाउ, चोट, wound, cut injury, injured wound, infected wound or boils etc.
म्हाक /mhâk/ - पातल, तल, below, down, under, under world, hell
म्हाकाङ /mhâkâng/ - तल, मुनी, below, down, under,
म्हाङ /mhâng/ - रिंगटा, टाउको घुमाएको, dizziness
म्हाङ्के /mhângke/ - रिंगटा लाग्नु, to feel dizzy
म्हान /mhân/ - भोला, bag
म्हार /mhâr/ - कमिला, ant
म्हाट्के /म्हाके /mhâtke/ mhâke/ - हराउनु, to be loss, to be missed, disappear
म्हास्के /mhâske/ - सिध्याउनु, सक्नु, खर्च गर्नु, नष्ट गर्नु, to finish, to give end, to give last or final touch, to empty, to

destroy, to kill, to expence, to debit (in account)

म्हुगान / म्हुगन / युगान /mhugân/ - च्याउ, mushroom

म्हुड / मिम्हुड /mhung/ - थकाई, tiredness, weariness

म्हुङ्के /mhungke/ - थकाई लाग्नु, get tired

म्हुट्के /mhutke/ - फुक्नु (आगो), हावा भर्न फुक्नु, to blow air, to kindle by burning, to fly something with the puff of breath

म्हे /mhe/ - आगो, fire

म्हे ररी ट / म्हे गिरि ट /mhegrit/ - अँगार, अगुल्ठो, coal, burning faggot, fire-brand

म्हेर्के /mherke/ - पलाउनु, मुना आउनु, to sprout, to fill vacant pit (caused by wound or cut etc), to rise from adversity, to budding

म्हे रेक्के /mherekke/ - पालुवा लगाउनु, मुना आउन दिनु, to cause to sprout

म्हेल म्हेल.. /mhel mhel.../ - अल्प अल्प, कुनै कार्य हुन लागेको अवस्था, कुनै कुरा गल्ल लागेको वा पाक्न लागेको अवस्था, a kind of word using in expression of interjection or imitating expression, allmost ripe about to fall off

म्हेलाप /mhelâp/ - आगोको ज्वाला, मुस्लो, flame, blaze, burning flame, heat

म्होर्के /mhorke/ - नशा लाग्नु, माल्नु, intoxicating object, inoxicant (like wine alcohol, spirit etc), to get intoxicated

म्ह्याक्के /mhyâkke/ - बिर्सनु,

to forget,

य (ya)

यस्के / योस्के /yaske/ - साट्ने, साटासाट गर्नु, to exchange, to change

याँभु / जाँभु /yânbhu/ - ईन्द्रेनी, सप्तरङ्गी ईन्द्रेनी, rain-bow

याक /yâk/ - दिन, day

याकनाम / याङ्नाम /yaknâm/ - बिपना, state of being awake, opposite of dream

याङ्नास / जाङ्नास /yangnâs/ - कुहुरो, कुहुरो लाग्ने एक किसिमको भार, a kind of shrub

याट्के /yâtke/ - पोख्नु, to spill, to flow over

याम /yâm/ - समय, मौसम, ऋतु, time, season

यामबीर /yâmabir/ - सुन्तला, orange

यास्के /yâske/ - पोखिनु, to spill, to be flow over

यास्च /yâscha/ - पोखिएको, flow over, strewn, scattered

याहाके / याके /yâhâke/ - दिनु, प्रदान गर्नु, to give, to grant, to allow

यो /yo/ - लेउ, लिनुहोस् (आज्ञार्थक), take it,

योट्के / यट्के / एट्के /yotke/ - बोलाउनु, निमन्त्रणा गर्नु, to call, to invite, to attract

य्ह / यु (yha)

मगरी वर्णमालाको चौबीसौं वर्ण, तालव्य अन्तःस्थ सघोस महाप्राण अर्धस्वर (twenty fourth consonant of the magari alphabet, यो वर्णहरुबाट शुरु हुने शब्दहरु

कमै मात्रामा पाईने र यसको उच्चारण सजिलो तर्फ बगी रहेको छ। जस्तो : य्हाके / य्हाके = याहाके आदि।

र (ra)

रउरा /raurâ/ - निर्देशक, मुली, director

रईसी / अरनी /raisi/ - खाजा, नास्ता; breakfast, snack, tiffin

रन्छीके / रईसीके /ranchhike/ - भोक लाग्नु, भोकाउनु, to be hungry

रह /raha/ - ताल, रह, पानीको भुमरी, pond, small lake

राक /râk/ - कुखुरा बास्ने कार्य, to crow of a (cock, birds) etc.

राक्के /râkke/ - (१) ल्याउनु, (२) कुखुराको भाले बास्नु to bring, to carry in, 2. to crow

राङ्के /rângke/ - छिप्पीनु, come to perfection, to be mature

राङ्घान /rânghân/ - एक किसिमको बाथ, gouty /rheumatic arthritis, arthritis

राङ्च /rângcha/ - छिप्पीएको, प्रौढ, perfection, mature

राङ्क्वा / पाङ्दुर /rângkwâ/ - कोदो, millet

राङ्सीला /rângsilâ/ - स्याल, jackle

राट्के /râtke/ - छितर्नु, फिँजाउनु, to scatter

राप्के /râpke/ - रुनु, to weap, to cry

राहाके /râhâke/ - आउनु, to come, to arrive

राहान /râhâna/ - आईज, come

राहानीस / राहानी /râhânis/

–आउनुहोस, come (used in to provide polite or respect)

री /ri/ – शरीरको मैला, काई, मयल, dirt of body

रिक्के /rikke/ – लेख्नु, to write

रिक /rik/ – लेख, रचना, article, creation

रिक्मा /rikmâ/ – कलम, लेख्ने चीज, pen

रिट्के /ritke/ – उछिन्नु, to overtake, to go in front, to run faster

रिन्हके /rinhke/ – बिउँभन्नु, सचेत हुनु, to wake up, to awake, to be vigilant, to come in sense

रिमई /rimai/ – मायालु, lover, beloved, darling, loving

रिस्च /rischa/ – मैलो, dirty, foul, unclean

रिस्के /riske/ – मैलो हुनु, to be dirty, to be foul, to be unclean

रुकस्याक /ruksyâk/ – एक प्रकारको भोला, bag

रुङ्के /rungskke/ – पर्खनु, रुँगनु, to wait, to take care of, look after

रुहुके /ruhuke/ – खुम्चनु, चाउरीनु, साँगुरीनु, to wrinkle, to become contracture,

रुहुच /ruhucha/ – खुम्चेको, खुम्चिएको, चाउरीएको, wrinkle, narrow, contracture

रुट्के /rutke/ – डुब्लो हुनु, to become thin, to become lean and thin

रुट्च /rutcha/ – डुब्लो, पातलो thin, lean & thin

रुप्के /rupke/ – सिलाउनु,

उन्नु, to stitch, to sew

रें/रे /ren/– गंगटा, crab

रेट्के /retke/ – हाँस्नु, खुसी हुनु, to laugh, to be glad

रेस्के /reske/ – नुहाउनु, to bathe,

रेन्हा /renjhâ/ – युवा, तन्नेरी, youth, young, adolescence

रेन्हास्के /renjhâske/ – बैस हाल्नु, to grow young,

रेवस/रीवस /riwas/ – चलन, संस्कार, custom, ritual

रोढुम्के/रोके /ro dhumke/ – माया गाँस्नु, माया गर्नु, to love, to have affection, to have sympathy, to fall in love

रोके /roke/ – माया गर्न, दया गर्नु, to love, to have affection, to have sympathy

रो/रोह /ro/ – माया, दया love, affection, sympathy

रोकट्याक /rokyâk / – भ्यागुतो, frog

रोट्के /rotkke/ – लोभिन, लालच हुनु, to be greedy, to be lured, to be tempted

रोट/मीरोट /rot/ – लोभ, लालचा, greed, covetousness

रोन्के/रहोन्के /rhone/ – छान्ने (जाँड), निचोरनु वा मिश्रण गर्नु, to make mixture (local wine)

रोस /ros/ – चालचलन, संस्कृती, प्रथा, रीतिथिती, culture, custom

रुह/ल (rha)

रहा /rhâ/ – बाखा, बोका, खसी, goat

रहा /rhâ/ – चारखुट्टे जनावर, चौपाया, जस्तै, घोर्हा, भेरहा आदि, tetrapodous animal

रहाजा /rhâjâ/ – बाखाको बच्चा वा पाठापाठी, the young of a goat

रहास्के /rhâske/ – अघाउनु, to feed to full, to be satiated, to grow tired

रहुके /rhuke/ – अण्डा पार्नु, फुल पार्नु, to lay egg

रहूस/मिरहूस /rhus/ – हाड, हड्डी, bone

रहेट्के /rhetke/ – धारीलो हुनु, धार लाग्नु, to be sharp

रहोस /rhos/ – पिसाब, मुत्रजल, urine

रहोस्के/रहोट्के /rhoske/ – पिसाब गर्नु, मुत्रजल त्याग्नु, to urinate

ल (la)

लाईस्के /laiske/ – लाग्नु, पच्छ्याउनु, to set off, to begin, to be engaged, to strike (eg.bullet), to start a process

लर्फु/लोरफु /larphu/ – पछ्यौरी, रुमाल, handkerchief, wrapper (cloth)

लहो /laho/ – आफ्नो, private, personal

लहोको/लहको /lahoko/ – आफन्त, नातेदार, relative, kinship

लाके /lâke/ – लिनु, किन्नु, ग्रहण गर्नु, to accept, to take, to buy/purchase

लाक्के /lâkke/ – लिपपोत गर्नु, लिप्नु, रंग पोल्नु, to smear, to smudge smooth mud over walls and floor

लाखु /lâkhu/ – बाँदर, monkey

लाङ्घा/घा /lângghâ/ – गाउँ, बस्ती, village, abode, countryside

लाम /lâm/ – बाटो, मार्ग, दर्शन, way, philosophy, way direction, path, route, method, course, doctrine

लामी /lami/ – अनुयायी, बादी, followers, adherent

लावट/लवाट /lâwât/ – पाखे जुगा, common leech

लारहाके /lârhâke/ – लिन आउनु, come to take, receive a guest or visitor

लाहा/मेल्ला /lâhâ/ – आफु, self, oneself

लिन /lin/ – पानी जुगा, a leech found in water

लीस /lis/ – देश, country, nation, state

लिस्च /lischa/ – गह्रौं, भारी, वजन भएको, heavy, weighty

लिस्के /liske/ – गह्रौं हुनु, भारी हुनु, वजन हुनु, to be heavy, to be weighty

लिसरा /lisarâ/ – राष्ट्रिय, national, concern to country, pertaining to a country

लास्सो/जिलौ /lâsso/ – धन्यवाद, thanks, thank you

लिट /lit/ – दक्षिण, south

लिट्टीम /littim/ – ओराली, तल, downward,

लुहुप/लुहुप्पा /luhup/ – मजेत्रो, the cloth wrapped, worn over the head and shoulder by women, wrapper

लु/मिल/मिटालु /lu/ – टाउको, head

लुप्च /lupcha/ – गहीरो, depth

लुप्के /lupke/ – गहीरो हुनु, to be deep or depth

लेके/लेस्के /leke/ – हुनु, रहनु (लेनाड), to be, to occur, to become, to happen, to take place

लेन्जा /lenjâ/ – श्रीमान, लग्नेमान्छे, मर्द, male, husband

लोके /loke/ – किन्नु, to buy

लोकके /lokke/ – आ रोप लगाउनु, शंका गर्नु, to accuse, to blame, to suspect, to doubt

लोट्च /lotcha/ – लामो, तन्केको, long, stretched

लोट्के /lotke/ – लामो हुनु, तन्कनु, to be long, to stretched

लोयाट /loyât/ – अधिकार, right

लोहोके /lohoke/ – फ्याँक्ने, हुत्याउने, to over throw, to cast, away, to give up, to abandon

लोस /los/ – टाढा, far, far away, distant

लह (lha)

लहा/मिल्ला /lhâ/ – पात, leaf

लहाक्के /lhâkke/ – चाट्नु, to lick, to lap

लहुङ/लहुम /lhung/ – ढुङ्गा, चट्टान, stone, concrete, hard

लहेट्के /lhetke/ – फर्काउनु, to cause to return, to cause to turn back, to cause to come back, to make retire

लहेस्के /lheske/ – फर्किनु, to return, to turn back, to come back, to retire

लहेस /lhes/ – वर्ष, year

लहेसान /lhesân/ – परिवर्तन, क्रान्ति, change, revolution

लह्यास्के /lhyâske/ – गीलो हुनु, चिप्लो हुनु, नरम हुनु, to be soft,

व (wa)

वलयास्च /walyâscha/ – अल्ल्छीलाग्दो, feeling laziness, feeling tired

वाट्के /wâtke/ – फुल्नु, फकिनु, to flower, to bloom, to go grey (hair), to get white streaks (of finger-nail) to become worth marrying

वाक /wâk/ – सुँगुर/बँगुर, pig

वान /wân/ – पोको, कुम्लो, भारी, package, pack, bundle,

वामा /wâmâ/ – बारुलो, wasp

वारह्के /wârhke/ – जान्नु, परिचित हुनु, बुझ्नु, to know, to introduce, to understand

वारलाक /wârlâk/ – वारीपट्टी, वारी, this side, this bank,

वालिम्टई /वोलिम्टई /wâlimtai/ – आक्रान्त, घेराबन्दी गरेर, गोलो गरेर, चक्रव्यूह, in circle, closed in circle, attack in circle

वोक्के /wokke/ – वमन गर्नु, वाक्नु, to vomit

वोटा /wotâ/ – कपास र बियाँ छुट्टयाउने घरेलु मेसिन, handicraft machine to separate wool and seed

वोरके/बोरह्के /worke/

worhke/ – पहेंलो हुनु, to turn yellowish

वोङ्ह्के /wonghke/ – झुपुझुपु निद्रा लाग्नु, tends to sleep, hurry condition to asleep, to feel sleepy

वोलोक्के /woloкке/ –

पुन्याउनु, निर्वाह गर्नु, to maintain, to means of sport, sustain

बोसोटके /wosotke/ – चिलाउनु, एलर्जी हुनु, to itch

व्ह/व्र (wha)

मगर वर्णमालाको व्यञ्जन वर्ण मध्ये तीसौं वर्ण, ओष्ठ्य अन्तस्थ सघोस माहाप्राण अर्धस्वर वर्ण, thirtieth consonant sound of Magar dhut language

स (sa)

सई /sai/ – बथान, flock, herd, group

सई-सई /sai-sai/ – जय जय, celebration of victory or conquest, singing a slogan

सटाक /satâk/ – आँप, mango

सरङस्या /sarngsyâ/ – जरायो, stag, deer, antelope

सर्घ /sargha/ – स्वर्ग, heaven, space

सराङ /सर्घ /sarâng/ – आकाश, sky, space

साट /sât/ – काईयो, comb

सावट /sâwat/ – आवाज, हल्ला, sound, noise

सार /sâr/ – फूल, flower

साहाक /sâhâk/ – महिना, month

सापगासङ /sâpagâsang/ – साथमा, साथै, toghether with, in addition to, in association

साटके /sâtke/ – मारु, निशाना लगाउनु, to kill, to counteract (against the effect of poison), to win (money in gambling)

साना /sânâ/ – थैलो, थैली,

बोरा, sack, bag, wallet, haver-sack,

साप्के /sâpke/ – साप्नु, आडेस लिनु, लुगाले बेर्नु वा छोप्नु, to take support

सारट्या /sâratyâ/ – सहयोगी, बिरामी कुरुवा, helping man, caring man for patient

सिङ /sing/ – काठ, दाउ रा, लकडी, wood, firewood, furniture

सिङ्ज्या/सिञ्जा /singjyâ/ – काष्ठमण्डप, वर्तमान जुम्ला वा सिञ्जा क्षेत्र, wooden stage or art of wood, jumla or sinja region

सिक /sik/ – जुम्रा, टाउकोको जुम्रा, head louse

सिकाक्के /sikâkke/ – डढाउनु, to burn,

सिके /sike/ – मर्नु, म्याद सकिनु, to die, to expire, to pass away

सिकके /sikke/ – डढनु, जल्नु to burn

सिटके /sitke/ – पुछनु, बढार्नु, 1. to wipe, to erage, to cleanse, 2. to clean with a broom, to sweep

सिठरा/सिट्ठा /sithara/ – आगो बाल्न तयार पारीएको मसिना भिँजा, मसाल dry twigs for fencing or torch

सिन्हके /sinhke/ – अटाउनु, to hold, fit into

सिन्हाक्के /sinhâkke/ – अटाउन लगाउनु, to cause to be contained, to caused to hold

सिप्के /sipke/ – सुक्नु (भोल वा पानी, तरल), थाक्नु (गाईभैसीको दुध), to dry up, to wither

सिरा /sirâ/ – नेता, समूहको प्रमुख, नाईके leader, chief of group or organization

सिरीप /sirip/ – केवल, बाहेक, only

सिल्हके /silhke/ – चिर्नु चिर फार गर्नु, to split, to rip up, to cleave, to saw (with a saw), to carry out a surgical operation

सिल्हसाल /silhsâl/ – चिर फार, tearing, surgery

सिर्हान /sirhân/ – माथी, सबभन्दा माथी, खोला नालाको शीर, related to head, source or origin of a stream /river etc, upward

सिवा /siwâ/ – मृत्यु, death,

सिवाक /siwâk/ – लाश, death body

सिवाट /siwât/ – बुर्की, parched rice in the husk strewn (or scattered) through the way along which the bier (with death body) is carried to the cremation, rice placed on the breast of the death body

सु /su/ – को, who

सुए /sue/ – कसले, who, by whom

सुके /suke/ – १. कसलाई, २. हावा बहनु, to whom, to blow (air)

सुटा /sutâ/ – धागो, thread

सुटके /sutke/ – सिउरनु, घुसानु, to insert, to let in entangle, to thrust

सुठु /suthu/ – बिरालो, cat

सुल /sul/ – पेटमा पर्ने जुका, worm, helminth

सुल्हके/सुल्हुके /sulhuke/ –

घुस्नु, पस्नु, छिर्नु, to enter, to pass through

सुस्ट /susta/ – बिस्तारै, नरमका साथ, slowly, gently, carefully, softly

सुहुके /suhuke/ – छाम्नु, to feel, to touch, to grope

सेटमीन /setmin/ – खबर, news, newspaper

सेके /seke/ – मान्नु, सुन्नु, 1. to assume, to suppose, 2. to hear

सेन /sen/ – कहिले, when

से-सेन /se-sen/ – कहिलेकाहीं, some times, rarely, not always

सेन्हके /senhke/ – बढ्नु, फैनु, प्रसारण वा फैलावट हुनु, to expand, to increase, to growth,

सेपके /sepke/ – पातलो हुनु, to become thin a like leaf, thin

सेपच /sepcha/ – पातलो, thin

सेही /sehi/ – मसी, ink (सीङ्ग+हीउ)

सोक्के /sokke/ – सुन्नीनु, फुल्लिनु, to swell up, to dilate, to show anger in pride

सोके /soke/ – उठ्नु, ठडीनु, to rise, to stand up, to wake, to accumulate as profit, to erect

सोट्के /sotke/ – उठाउनु, ठड्याउनु, to erect, to wake, to lift, raise a hand or head

सोम /som/ – तीन, three

सोन्हके /sonhke/ – प्यास लाग्नु, पानी तिर्खा लाग्नु, to feel thirsty,

सोरके /sorke/ – भ्रान्नु, to fry in oil or ghee using spices

सोस/मेसोस /sos/ – बोसो, fat, fat from meat or an animal

स्यास्के /syâske/ – चर्नु, to

graze

स्या /syâ/ – मासु, meat, flesh

स्याक/मिस्याक /syâk/ – दाँत, tooth, a complete set of teeth

स्याट्के /syâtke/ – खोस्नु, to snatch, to dismiss, to grab

स्याबास /syâbâs/ – बधाई, congratulation

स्याहाके /sâhâke/ – नाच्नु, to dance, to frisk

स्याहाटाक्के /syâhâtâkke/ – नचाउनु, to cause to dance, to harass,

स्वाढ्या/सेहेच /swâdhyâ/ – राम्रो, असल, सुन्दर, good, excellent, beautiful

ह (ha)

हयाके /hayâke/ – हल्ला गर्नु, छिल्लीनु, to do noise, to pass the limit of decorum (as talking with a woman), stimulate (specially sexually)

हार /hâr/ – हलो, plough

हाके /hâke/ – अडिकनु, रोकिनु, to stoped, to get jamed, to be obstructed

हाक्के /hâkke/ – अड्काउनु, to cause to stop, to cause to jam, to cause to stick, to postpone, to obstruct

हाट्के /hâtke/ – उम्लिनु, तातेर उम्लिनु, to boil

हाल्के /hâlke/ – बोलीको पुग्नु, to come a foretelling true or prediction or forecast

ही /hi/ – के, what

हिके /hike/ – किन, why

हीउ/मिही/ही /hiu/ – रगत, blood

हिन्टी /hinti/ – हेपेको, हीन

गराएको, insult, neglect,, opress, disobey, domineer

हिडमास् /hidamâs/ – जे पायो त्यै, जे सुकै negligence, insult,

हिल /मिहील /hila/ – खुट्टा, leg, lower limb

हिल्के /hilke/ – गन्नु, to count

हिल्मा /hilmâ/ – गणित/अंक गणित, mathematics, arithmetics

हुँई /ह्वानी /huni/ – हिड, walk, go

हुँक /hunka/ – बाँस, बेटबाँस, bamboo

हुँडा/हुन्ड /hundâ/ – देखि, from, since (preposition)

हुके /huke/ – भुक्नु, to bark

हुच /hucha/ – भुकेको, barked, clamour

हुट/मिहुट /huta/ – हात, hand, upper limb

हुट्के /hutke/ – उखेलनु, to pull out, to tear up by the roots, to uproot

हुन्के /hunke/ – आश गर्नु, to expect,

हुन्के /hunke/ – जप्नु, भनी रहनु, गुनगुन गर्नु, mutter repeatedly, to grumble,

हुन्च /huncha/ – आश गरेको, expectation,

हुर /hur/ – कोदालो, spade

हुर्के /hurke/ – धुनु, सफा गर्नु, to wash, to clean

हुकस्या /huksyâ/ – मृग, deer

हुर्के /hurke/ – धुनु, to wash, to do clean

हुप्के /hupke/ – ढाक्नु, to cover, to protect

हुपच /hupcha/ – ढाकेको, covered, protected

हुल्के /hulke/ – (१) पहिरो जानु, भत्कनु, (२) सान लगाउनु (हँसिया, खुकुरी आदिमा), to slide the land, to be damage, to be collapse, to sharpen

हुलुक्के /hulukke/ – भत्काउनु, उखेलनु जरैदेखि (बोटविरुवा) to damage, to cause to collapse, to cause to fall in small pieces, to uproot

हुस्के /huske/ – उखेलिनु, ठाउँ छोडनु (बोटविरुवा) to uproot

हँट /न्हेट /इहेट /henta/ – गाई, cow

हेक्टर /hektâr/ – सकेसम्म, सक्दो, as much as possible, with one's ability

हेक्के /हयोक्के /hekke/ – सक्नु, क्षमता हुनु, सक्षम हुनु, to be able to do, to be capable of, to be competent

होँस्के /इहोस्के /honske/ – बताउनु, सुनाउनु, भन्नु, to tell, to say,

होँके /hoenke/ – हल्लिनु, काँप्नु, कम्पन आउनु, to move, to shake,

होँक्के /hoenkke/ – हल्लाउनु, काँपाउनु, कम्पन ल्याउनु, to move, to shake, to vibrate, to oscillate

होटबाटी /hotbâti/ – त्यसो भएर, त्यसकारण, so, in that cause, in that way, thus

होडीको /hodiko/ – त्यत्रो (तुलना गर्दा), as, like, such (used to do compare)

होडीक /होरीक /hodik / – त्यती पनि, मात्र (तुलना गर्दा), like that, that much, so much

होड्कई /होडीकई /hodkai/ – त्यसै, बिनाकारण, मुफ्त, निशुल्क, without reason, free of cost, without payment, for nothing
होन्नाड /होन्नीड /होस्नीड /honnâng/ – त्यसबेला (देखी), त्यतीबेला, त्यो दिन, तत्कालीन, तोकिएको समयमा (भूतकालमा), contemporary, in that moment or situation, in that time, from that time

होन्च /हुन्चो /honcha/ – त्यो जस्तो, त्यस्तो, like, as

होम्के /homke/ – फकाउनु, to lure, to tempt, to persuade,

होर्के /horke/ – बृद्धी हुने, बढ्ने (सजीव बस्तु), to grow, to be mature, to develop

होरेक /horek/ – सामूहिक पर्म, mutual exchange of labour

होरोक्के /horokke/ – बढाउनु, हुर्काउनु, to grow, to bring up

होलाड /होलाक /holâng/ – त्यहाँ, त्यस ठाउँमा, in that place, there

होस /होसी /hosa/ – त्यो, उ, उनी, he, she

होसके /hosake/ – त्यसलाई, to or for him/her

होसको /hosako/ – उहाँ, he/she (in respect)

ह्याक /hyâk/ – पीँडालु, a kind of arum the root of which is eaten, calladium arumaciae

ह्याखा /हेक्का /hyâkhâ/ – सम्झना, ख्याल, होस, memory, remembrance, recollection

ह्याड /hyâng/ – मेलापात, कार्य, place of work, succession of work

ह्याङ्गार /hyângngâr/ –

कार्य क्षेत्र, field work, catchment area

ह्वाके /hwâke/ – हिँड्नु, to walk, to run, to move, to be in locomotion

ह्वास्के /hwâske/ – हिँडाउनु, to cause to go, to cause to walk, to walk, to cause to move or travel

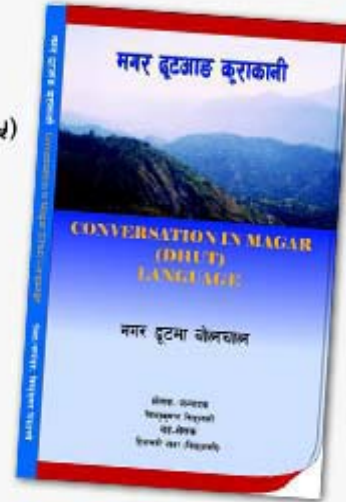

के तपाईं मगर भाषा सिक्न चाहानुहुन्छ ?
वा
मगर भाषामा दक्षता बढाउन चाहानुहुन्छ ?
त्यसो भए पढ्नुहोस्

विष्णु कुमार सिङ्गालीमगर (पि एच डी शोधार्थी) बाट लिखित/सम्पादित
“Conversation In Magar [Dhut] Language/ मगर ढुटआइ कुराकानी” तेस्रो संस्करण

पुस्तक पाईने ठाउँहरू

मगर अध्ययन केन्द्र, काठमाडौं (फोन नं. ०१- ५५३२३२०)
लाफा पुस्तक पसल, तानसेन पाल्पा (फोन नं. ०७५-)
पाल्पा पुस्तक पसल, मिलनचोक, बुटवल (फोन नं. ९८४७९२९८७५)
पोखरा, मिना जी (९८४६०५९३४८), रुद्र जी (९८४६९९६०२)
प्रगति पुस्तक सदन, बागबजार काठमाडौं (०१-४२४०८९५)
राई पुस्तक पसल, जावलासेल ललितपुर (०१- ५५५०३६०)
प्रत्यक्ष बुक हाउस, न्युरोड, काठमाडौं (९८४९०५९८०९)
थापा बुक्स, एकान्तकुना ललितपुर
स्याङ्जा, लोकेन्द्र जी (९८४६५०६९३२), हरिदेव (९८४७०३३४६५)
धितवन र नवलपरासी, हेमा जी (९८४७०७४७२९)
तनहुँ, इन्द्र जी (९८४६०८२५३०), गिता जी (९८४६९३९९२८)
गुल्मी तम्घास, याम श्रीस (९८५७०२९०४२)
ठ्यागदी बेनी, ईन्द्र बहादुर आले (९८४७६४९८६७)
पर्वत/बाजुङ, डब बहादुर गर्बुजा (९८४५९२२९२४८)
घनकुटा/घरान, मनु ठाडाजी (९८४९४२४६२४)
सुर्खेत, हरि थापामगर (९८४८०६२३९९)
लेखक/सम्पादक (९८४९२९९०२२) E-mail; bishnusinjali@yahoo.com
विभिन्न जिल्लामा नेपाल मगर संघका कार्यसमितिकरु
नेपाल मगर लेखक संघ, केन्द्रिय तथा स्थानीय समितिकरु

प्रकाशक : मगर अध्ययन केन्द्र, काठमाडौं,
www.magarstudiescenter.org

☎ ०१-५५३२३२०
✉ magarstudiescenter@yahoo.com